

"YOUNG LIFE"
ISSUE A

UKRAINIAN MONTHLY

Життя

Ч. 1. Січень 1949

ЩО ТАКА ЖИТТЯ
В СВІТІ ХОВИМА
СИЛА ЗРОДИМ

Українська еміграція розсипається невпинно, розселюється по всіх країнах світу. З кожним днем меншає скількість українців у їх великих скупченнях у Німеччині, США, Канада, Австралія, Венесуела, Парагвай, Туніс — для багатьох із нас стають поневоли новою батьківщиною.

Але ж, чи опинившись десь далеко за морями, ми мали б, ми могли б забути про єдину нашу Батьківщину — про наш Рідний Край — країну чорнозему, золотої пшениці і вишневих садів?

Ні! Ніколи! Поки серце українське в грудях, України забути не зможемо! Але ж діти — наші діти, ті, що виростатимуть в чужому докільді, ті, що будуть родитися вже в чужині? Чи — за працею щоденною, боротьбою за хліб насущний зуміємо передати їм хоч спогад, хоч трішки тієї туги, що рве наше серце?

Зберегти українців, розсипаних по всьому світу, для України — можна тільки зберігаючи і плекаючи традицію і духа української родини, дбаючи про те, щоб українська родина всюди й завжди була джерелом — українського життя, української духовності й українського майбутнього!

Виходячи з таких міркувань, Союз Українських Пластунів і Об'єднання Українських Жінок у Німеччині доручили нам видавання Журналу Української Родини Закордоном «Життя».

Перше число цього журналу у Ваших руках. Ми віримо, що українська родина, зокрема ж українська жінка-мати, привітає появу «Життя» з радістю. Журнал бо наш буде їй другом, радником, допомагатиме їй вдержувати зв'язок з українською спільнотою і зберігати свою надію — своїх дітей для Тієї, що Її у висліді подій мусіли покинути ми — для України.

Щоб виконати наше завдання, ми хочемо приєднати для співпраці в журналі найкращі українські літературні й мистецькі сили. Дбали ми про те, складаючи вже й оце перше число «Життя». Теж і в майбутньому докладати будемо завжди всіх зусиль, щоб журнал поставити як-найкраще, щоб він справді став нерозлучним другом кожної української родини, кожного українця, що хоче жити нашим спільним українським життям.

Допоможе нам виконати наше завдання тільки Ваша — Дорогі Земляки — прихильність. Ваш відзив і Ваше тепле слово. Чекаючи їх, ми віримо, що вже незабаром нам пощастить зібрати й пов'язати в дружню спільноту великий круг Читачів і Приятелів «Життя».

Редакція й Дирекція
Видавництва «Життя»

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ РОДИНИ
ЗАКОРДОНОМ

Ч. 1.

Січень 1949

Видає Видавництво «Молоде Життя»
в порозумінні з

Союзом Українських Пластунів
та

Об'єднанням Українських Жінок

ЗМІСТ:

- М. Шлемкевич: ***
Р. К.: Вага традиції
Р. Кедро: О. земле вітру
М. Добрянський: Що дав нам 1948. р.
І. Керницький: Бог Предвічний
І. Левкович: Різдво у Битькові
Б. Кравців: Щедрівка
Р. Купчинський: Багата Ти еси...
Проф. О. Кульчицький: Правда і неправда в житті дитини
Ю. Максимчук: Поштові марки УНРади
І. Чайківський: Для чужої могутності
Л. Івченко: Рік 2245 (Роман прийдешнього)
Е. Козак: Пісня в образах

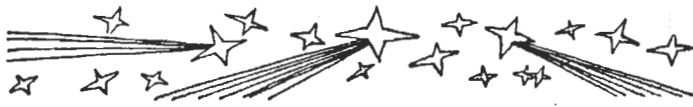
Вінста роботи арт. мал. Е. Козака

Фото на заголовній сторінці:
Київ — Вхід до Печерської Лаври

Ліценціят Др. Атанас Фіголь. Редагує
Колегія.

Адреса редакції і адміністрації:
„Molode Zytja“, Augsburg, Kilianstraße 1.
„MOLODE ZYTJA“, / „YOUNG LIFE“ Issue A
Ukrainian Monthly. Editor Dr. A. Figoł.
Authorisation No. UNDP 223. from 11. March
1948, Civil Affairs Division EUCOM. Circula-
tion: 3000 Printer: Sebaldu-Verlag, Nürnberg.

Колись, ідучи у світ за очі, брали українські люди зі собою в хустині землю з рідного краю, непродану ще останню дрібку землі. Вони везли її в новий світ як найдорожчий скарб і найлюбішу пам'ятку. З тієї землі, — зрошуваної слізьми і засіваної невтишимою тугою, — всюди, де зупинялися українські мандрівничі валки: — чи йшли вони на захід, аж в Америку, до берегів Спокійного Океану, — чи сибірським шляхом на Схід, їм назустріч до Зеленого Клину; всюди, де хоч трохи умовини підсоння були подібні до підсоння Батьківщини, з тієї крихітки землі виростали нові українські оселі, розцвітали навкруги них українські городи і сади, незримою рікою переливалася з покоління в покоління українська кров в українських родин.

Остання еміграційна хвиля не могла взяти зі собою навіть тієї пам'ятки. Вона ж бо не виїжджала з рідної землі, вона втікала перед Іродом-гонителем у новий, сучасній подобі. Але - як і більше, ніж та, - вивезла вона зі собою найкращий плід рідної землі, з емоцій українського духа, її живий міт і глибоку віру в Божого правосуддя, що народжується в українським світі і росте серед нас і дозріває до великого подвигу.

Коли оформилася та віра, хто скаже? І де той учений, що подав би докладну дату її народження? Але напевно вона закінчилася у хвилини найтрагічніших переживань народу, коли збуїного лету і ширянь по його обітованій землі, — по степу широкому, краю веселому, під тиском хижого степового птаха мусів він завертатися в рідні, прадідні свої північні й західні землі. Тоді й українські душі верталися із своїх мандрівок у далекі світи до дому, до власних глибин і там перетопили в одну нерозривну цілість християнську і народню віру в оконечне царство правди-справедливості. Так постав наш і тільки наш, неповторний у красі і простоті різдвяний цикл з візією Сина Божого, що прийде розсудити нас і привернути правду на нашій землі.

Він народжується не у царських палатах, але во пустині, во яскині серед злиднених умовин неволі і скитальства. І Його Мати — в постаті української жінки, колише Його, на руках тримаючи, — люляя сину — Йому приспівуючи. Та українська наша Мадонна колядок і щедрівок з любов'ю і тривогою дивиться на необіймленого і недостиженого, як наше призначення, свого Бога-Сина. Але вона, як і ми

всі — знає, що це той правосуд, навкруги котрого стануть незабаром люди »Йому ся молити і Його просити«, щоб він дав їм у своїм царстві »на вік-віків жити«.

Це візія нового, справедливого, вимріяного українським лицарством усіх часів ладу, яка колись горіла на малинових стягах козацьких, — в ім'я якої боролися, перемагали і гинули українські лицарі нових часів під новими блакитними і золотими прапорами. Це також прапори сучасної нашої політичної еміграції, що їх маємо зберегти чистими і застромити колись на державних будівлях наших гордих столиць.

Це візія, що її воплощення бачили найчутливіші душі народу. Поет революції 1917—1918 року знає, що в нашій землі Спаситель родився вдруге і любив її до смерті. І коли непевні учні питали Марію за шляхом до Емауса, дістали від Матері Божої в з'яві бідної української жінки, що ходить обніжками-межами наших піль, обганяючись од куль мов од бджілок — проречисту відповідь: — Не йдіть до Юдеї, вертайтеся з Галилеї. Ідіте в Україну, заходьте в кожную хату, а чей вам там покажуть, — хоч тінь Його розп'яту.

Спаситель ходить по українській землі і Його виділи в найбільш страждальній західній окраїні. Її поет звіщає що »народився Бог на санях, в лемківським містечку Дуклі, — прийшли лемки у крисянях, і принесли місяць круглий...«

Оту віру винесли ми з Батьківщини — вона земля нашого духа і основа життя і надії.

Де не була б людина в праці, чи мандрівці, на Свят-Вечір вона вертається до свого дому — родині.

Ми не маємо нашого дому, але українські родини, запалюючи свічки на чужині, житимуть уявою і вірою в домі нашого духа, в якому ясним світлом палає віра в близьку появу Бога правди в оскверненім світі. І в тій вірі українські родини, — як колись свята родина в єгипетським скитальстві, — чекатимуть радісної вістки янгола: згинули вже ті, що наставали на ваше життя — йдіть спокійно до дому. —

Микола Шлемкевич

КОЛЯДКА

Ой, торгом-торгом, торговицею —
Ой, дай, Боже!

Ой, ходить-ходить білий молодець,
Білий молодець, чом Василенко.
Ой, ходить-ходить, коника водить,
Коника водить, з конем говорить:
— »Ой, коню, коню, я тебе продам,
Я тебе продам за сто золотих,
За сто золотих, та й за червоних!«
— »Ой, пане, пане, стань же ти собі,
Стань же ти собі, розгадай собі,
Розгадай собі, чи не жаль тобі?
Я тебе виніс та з трьох побоїв.
Як тебе ніс я та з німецького —
За нами стріли землю поролі.
Як тебе ніс я та з турецького —
За нами стріли, як дрібен дощик.
Як тебе виніс та з татарського,
Блиснули мечі, як сонце в хмарі.

Записано в Ясені б. Перегінська
(В. Гнатюк: Колядки і щедрівки)

*) Побій — бій, бойовище.

Вага традиції

Традиція — це передання. Передання — все те, що доброго, гарного, ясного передали дітям батькам діди а дідам прадіди і т. ін. Зрештою традиція не мусить аж так далеко сягати в давнину, вона може поставати в кожнім поколінні, може творитися на наших очах і за нашим почином. Коли тільки переймуть її наші нащадки і передадуть її даліше — вона стане для них тим, чим стала для нас традиція минулих поколінь.

Традиція може бути родинна, племінна, краса, національна, традиція різних рас, а врешті і загальнонародська.

Ми займемося традицією родинною і національною українського народу, бо це є темою сьогоднішньої статті.

Живемо, як нація, вже довгі тисячі років, тому й маємо велику й гарну традицію в кожній ділянці родинного і національного життя. Коли кажу: маємо, то це зовсім не значить, що ми її плекаємо, продовжуємо! Ми тільки багато про традицію балакаємо у всіляких випадках і при всяких нагодах, чи це будуть святки, роковини, виставки, чи покази. Балакаємо так багато, що врешті повірили в те, що ми народ, який любить і шанує традицію.

Тим часом — це великий самообман, який трапляється в різних народів на різних ланках життя. Народи, що мають мало лицарського духа — залюбки ним хваляться, народи, яким бракує культури дуже часто приписують її собі. Ми любимо говорити про традицію ...

Пригляньмося, як виглядає в нас справа традиції ...

Родинних традицій майже не заховуємо. Нераз читаємо, чи чуємо про людей з інших націй, що вони так, чи інакше повелися, таке чи інше чинять, бо це вже у них така родинна традиція. Наприклад у якійсь родині батько перший засвічує свічку на ялинці, в іншій всі чоловіки носять зелений камінь на перстені, ще в іншій жінки беруть шлюб у четвер. Коли брати розумово — це дрібничка зовсім маловажна, але коли вона в якійсь родині переходить з роду в рід — це традиція, що лучить окремих членів родини, що надає цій родині особливого характеру.

Чому не заховуємо ми родинних традицій?

В першу чергу тому, що не прив'язуємо великої ваги до цього. Це ж не поступ (на нашу думку!), а крок назад. Що десь там хтось у нашій родині завів якийсь там звичай і що той звичай держався два, а навіть три покоління — це для нас неважна справа. Так пропадали і пропадають традиції родини.

Традиції рідного села, околиці і краю підтягнемо під назву загальнонаціональних традицій, бо вони являються традиціями більшої збірності.

Український народ — це народ селянський. Інтелегенція, ремісники, чи робітники, як не в першому, то в другому, або третьому поколінні діти села. Тому й наша національна традиція, традиція звичаїв, обичаїв, нош і т. п. — це традиція українського села, пристосована до нього, бо з нього вийшла. Людина, яка покинула село і перейшла до міста, не стрінула в місті ніякої, або майже ніякої української міської традиції. Ще в першому поколінні, подекуди, заховував хтось хоч деякі частинки сільської традиції: святкові, весільні чи інші. Але згодом, з одного боку через змінені обставини життя, з другого з легковаження закинув традицію сільських предків — не ставляючи на те місце нічого, бо ... нічого такого в місті не було.

Стосується це і хатньої обстанови. Самозрозуміле, що міського мешкання не можна було так устаткувати, як сільську хату. Дехто робив у цьому напрямі спроби, і робив одну кімнату в гуцульському, бойківському, чи полтавському стилі, але воно не видержувало іспиту ні щодо краси, ні щодо практичності. На жаль не було в нас в цьому напрямі серйозних спроб перецелити щось із традиції українського хатнього стилю на міський ґрунт, очевидно відповідно переробивши його. Інші, багатші і щасливіші народи давно ці справи розв'язали.

Традиційна ноша нашого села, в різних її видах і відмінах пішла в місто, як ноша показова (до речі: дуже часто в страшенно нестильовому виді). По селах з року на рік вона завмирала, відходячи перед загально-європейською ношею. Це самозрозуміле, з огляду на дешевість міського матеріалу. Народню ношу можна було б і треба вдер-

жати тільки, як ношу святкову, подібно, як це давно сталося в чехів, мадярів, німців та інших.

Наші щедрівки, колядки, гагілки, купальські, обжинкові, весільні та інші обрядові пісні мають за собою тисячелітню традицію. Чи справді мають вони бути вже тільки як віджилі пам'ятки? Адже ж в них стільки великої краси, високої поезії і музичного мистецтва, а одночасно чудовий зміст, що пов'язує нас із сизою давниною нашого народу.

Українці розкидані по цілому світі повинні і мусять заховати хоч якусь частину національної традиції, коли не хочуть якнайшвидше розпливитися в чужих морях. Нехай це буде одна традиційна святкова сграва, нехай це буде маленький сніп соломи, нехай це буде накритий вишиваною скатертю стіл, чи рушник над образом — все це в'язатиме нас із світом предків. Одна, але обов'язкова колядка, щедрівка, чи гагілка пригадає старшим, а не дасть забути молодшим місць, у яких це співалося і — вірно буде ще співатися. Багато на світі народів знатніших і більш цивілізованих від нас, а вони твердо тримаються своїх і родинних, і національних традицій. Знають добре, що традиція чинить виразним народне обличчя.

Крім того знають, що традиція — це одна з підвалин культури нації, а тим самим і його самостійного життя.

Р. К.

Р. Кедро

О, земле вітру

О земле вітру і беріз,
О земле зоряна й пахуча!
Я б на долоні серце ніс,
До тебе на схід сонця йдучи.

Чи десь так пишно сонце сходить?
Чи є де небо, як твое?
Чи десь вітри так полем бродять,
Імла над нивами встає?

Горби хвилясті, сизі кручі,
Сріблясті ріки, зелен ліс, —
О земле зоряна й пахуча,
О земле вітру і беріз!

22. січня 1918

«Народе України! Твою силою, волею, словом утворилась на українській землі вільна Українська Народня Республіка. Здійснилася давня мрія Твоїх батьків, борців за волю і право робочого люду!»

«... Щоб повести свій край до ладу, творчої праці, закріплення революції й нашої волі, ми, Українська Центральна Рада, оповіщаємо всім горожанам України:

Віднині Українська Народня Республіка стає самостійною, ні від кого незалежною, Вільною, суверенною державою Українського народу.

З усіма сусідніми державами, а саме Росією, Польщею, Австрією, Румунією й іншими ми бажаємо жити в згоді і приязні, але ніяка з них не може вмішуватися в життя самостійної Української Республіки.

Власть у ній буде належати тільки до народу України ...»

Із IV. Універсалу
Української Центральної Ради

Що дав нам 1948 рік

Ювілейний — 1948-ий рік буде вже кінчатися або й буде вже за нами, коли ці рядки опиняться в руках наших Читачів. Тому не від речі буде підвести підсумки — з'ясувати собі, з яким балансом — передусім для української справи — відходить у минуле той рік, що від нього на переломі 1947. всі чекали, сподівалися чогось надзвичайного, великого.

Колись — сто років тому — сороковсьмий приніс європейським народам подох нового вітру, великого шуму весни народів.

Під враженням цього історичного спогаду зустрічали ми всі 1948 рік. Зокрема ж для нас українців він був пов'язаний ще з багатьма іншими річницями: Це ж були трьохсотлітні роковини виступу Великого Гетьмана — Богдана Хмельницького і відновлення ним Української Держави. Це було тридцятиріччя проголошення Самостійності Української Народньої Республіки актом Центральної Ради 22. січня 1918. Це було тридцятиліття Галицької Конституанти, що проклямувала Західню Українську Народню Республіку і тридцята річниця Листопадового Чину, що зреалізував постанову Конституанти.

Ми святкували всі ці історичні роковини. Всюди, навіть у найменших українських осередках і скупченнях, відбулися святкування: академії, сходи, імпрези. У пресі появилось кількадесяті статей і спогадів. Політичні організації відмітили всі ці роковини такими чи іншими прокламаціями.

Але коли говорити про те, чи і який тривалий вклад залишиться від цих ювілейних св'язу у нашої політичної культури і нашої національної традиції, то — на жаль — чимось реальним ми не зможемо похвалитися. Монументальні студії одного з найвидатніших наших істориків Вячеслава Липинського — забуті і наша генерація їх не читас. Не маємо й досі доброї монографії про найбільш переломову в нашій історії добу — будівання Української Держави Великим Богданом.

Живучи на чужині, далеко від потрібних джерел й архівних матеріалів, не можемо вимагати від наших істориків якихось основних студій, але хотіли б ми чекати для відзначення минулого ювілейного року хоч доброї монографії про Хмельничину, в якій були б використані наукові писання Липинського і Грушевського. Не знайшовся ніхто серед наших видавців, що перевидав би хочби коротку історію наших визвольних змагань — для молоді і для старших, щоб не забували того, що діялося. Книжка історика Василя Кучабського про українські визвольні змагання на українську мову й досі не перекладена і українському громадянству майже невідома. І тому ювілейний — 1948-ий рік — доводиться нам закінчити тільки апелем до українських видавців: дайте нам, передусім же українській молоді якнайбільше гарних історич-

них творів, писаних із любов'ю і знанням справи, добрих підручників, монографій, трактатів, які б зв'язували емігрантів з рідною землею і її великим минулим. Тільки так гідно відзначимо, відсвяткуємо великі історичні річниці.

* * *

Але ж — треба підкреслити — атмосфера ювілейного року і розбуджене нею почуття відповідальності за майбутне народу — були тим чинником, що призвів до створення Української Національної Ради саме в тому ювілейному році. В політичній ділянці українська думка працює значно повільніше, ніж в інших ділянках. Це наше національне нещастя не тільки наших днів, але взагалі цілої нашої історії, що політичне думання наших

Президент УНР А. Лівіцький в розмові з проф. І. Мазепою

провідних верств не відповідає потребам кожноточної політичної дійсності й іде, більше, або менше, позаду тієї дійсності. Коли сучасна українська еміграція виявила небудь-яку конструктивність і творчість на ділянках культури — мистецтво, наука, шкільництво, то не можна цього сказати про ділянку політики. Бо на такий підставовий акт, як політичне оформлення еміграції, яка від самого початку — зрештою зовсім правильно — називає себе політичною еміграцією, треба було ждати аж чотири роки. Коли пригадаємо собі перебіг чотирилітніх змагань за Українську Національну Раду, то бачимо, як дуже мусить українська політична думка попрацювати ще в тому напрямі, щоб скріпити формуючі сили в нашій політичній роботі.

Але, не зважаючи на всі труднощі, Українська Національна Рада стала доконаним фактом — і це найбільший наш здобуток у 1948 році. Згідно з традицією визвольних змагань поневоленого народу, який не має іншого органу, висловлювати його думку і бажання. Сучасна наша еміграція має виконати величезні завдання. Коли

мова про підсумки 1948 року, то не місце говорити про ті завдання. Тут обмежимося тільки самим ствердженням: ті завдання такі великі, що треба зосередженого зусилля цілого українського громадянства на чужині і треба прецизної організації та висококваліфікованого, всіми визнаного проводу, щоб ті завдання виконати. Передумовою того, щоб узятись до тих завдань і є Українська Національна Рада. Без неї ми і далі гайнували б дорогий час на даремних суперечках про те, хто з нас має право, а хто не має права на той чи інший крок. Уконституувавши УНР, українська еміграція створила в себе той законний чинник, який має правну легітимацію бути нашим керівним диспозиційним осередком. Законність того чинника скріплюється ще тим фактом, що УНР, нав'язала до існуючого від 1919 року державного центру — уряду Української Народньої Республіки. Поєднання і взамовизнання тих двох чинників оздоровлює політично нашу еміграцію і робить її готовою до дії.

Отже пора на дію. А моторами тієї дії мають бути наші політичні організації. Вони, на жаль, в такому стані, як сьогодні, до того далеко ще не підготовані. Це мусимо відкрито визнати, але зовсім не на те, щоб ще й нашу прикласти руку до того пропагандивного походу проти наших партій, який хоче дискредитувати їх в очах загально «безпартійного» громадянства й одночасно знецінювати УНР, як твору тих же політичних партій. Ми бажасмо зміцнення й оздоровлення наших політичних угруповань, бо вони мають бути не тільки мотором нашої політично-державної дії на еміграції, але й нашою політичною школою. Вигравання на «безпартійній» зненависті і сироби очорнювати і знецінювати політичні групи може завести нас або на манівці, або в сліпу вулицю; третього виходу з цього бути не може. Бо або ми є політичною еміграцією, яка для протесту проти існуючого стану на рідних землях пішла на вигнання, щоб змагатись за визволення рідного краю і має перед собою цілу низку великих політичних завдань (для чого треба їй і здорових політичних угруповань!), або ми є тільки Ді-пі й нещасні утікачі, що їх воєнна хуртовина загнала в чужину, щоб ми тут шукали спокійного захисту, де могли б прожити решту свого віку, а тоді найвигідніше залишатися нам безпартійними. Значить: або-або. Третього виходу немає.

* * *

Коли ювілейний рік завершив упорядкування державної ділянки нашого національного життя на еміграції, то справа упорядкування політичної ділянки ще не вирішена і залишається відкритою — хоч давно усвідомленою — проблемою. Хотілося б тільки, щоб і тут ми вийшли чимсьорше на чисті води. Кожна прогаяна хвилина — це просто злочин супроти загально-національної справи. А події в світі роз-

БОГ ПРЄДВІЧНИЙ

Це діялося під час мого перебування в Бразилії. Саме тоді, шукаючи роботи, перейшов я з Ріо до провінції Сао Павльо. Якої півтора милі від міста тієї самої назви: прокопували в однім узгір'ю тунель, що ним мала йти залізниця до Сантос. Саме тиждень тому, під час великих дощів, усунулася верства червоно-брунатої зем-

виваються з неминучою послідовністю в одному напрямі. Українська еміграція не може і не сміє зустріти їх неприготованою.

Це на еміграції.

На рідних землях большевицький режим даліше зміцнює терор і політику нищення на всіх ділянках українського життя. В 1948 році закінчився процес ліквідації української католицької Церкви в Західній Україні присудом на Митрополита і на Єпископів тієї Церкви. Процес обмосковлення цілої України йде даліше. Грошова реформа була далішим етапом загального зубожіння всієї людности та її експлуатації «робітничо-селянською» владою. В Західній Україні червоний режим проводить даліше посиленням темпом колективізації, щоб і тут знищити рештки свободного селянства.

Там на рідній землі український нарід проходить сьогодні черговий стап своєї хресної дороги. Як побожно клонимо голови у страсні дні Христові, пригадуючи Його муки й терпіння — так схилимся в пошані перед тим, що переживає наш нарід на своїй же власній, але ж завойованій і ограбленій наїзниками землі. Зокрема згадаймо достойно тих, що — виявляючи велику силу духа — взяли зброю і стоять в одвертому бою із могутнім і тотально узброєним ворогом. Їх зброя в порівнянні із зброєю ворога слаба, але дух їх сильний і непереможний. Віримо, що при Божій допомозі з тієї жертви вояків Української Повстанської Армії зродиться нова українська сила, яка виведе наш нарід з дому неволі.

Про Україну і про її збройну боротьбу заговорила в минулому році широко преса західних народів, які поволі, але все ж таки все краще починають пізнавати й розуміти большевицьку загрозу. Це в обличчі скріплення терору на рідних землях і є тим позитивним фактом — хоч і здобутим неспівмірно великими жертвами, бо жертвою крові, якій немає ціни, — фактом, який хоч трохи зрівноважує наш загальний баланс.

З того жахливого стану, в якому живе сьогодні наш нарід на рідних землях, впливає для нас великий наказ: залишити всю міжпартійну гризню і незгоду і відкинувши все те, що нас ділить і розсварює в середині, об'єднатися в одну гармонійно спаяну спільноту тут на чужині, щоб ми могли виконати добре ті завдання, що їх кладе на нас обов'язок супроти поневоленої Батьківщини.

М. Добрянський

лі, переламала риштування тунелю і розчавила на смерть трьох робітників. Двох москалів та одного латвійця. Дирекція робіт подала до часопису оголошення, що шукає трьох, нових робітників, в першу чергу слов'ян, які зараз можуть стати до праці. Я рішився стати до цієї роботи. Що правда — вона була чорна, томлива: 12 годин на зміну, та за те можна було заробити 5 міль денно.

Зі С. Павльо вийшов я десь так з полудня, та заки відшукав місце робіт, звечоріло вже добре. Мені показали контору адміністратора, що стояла на просторій поляні край величезної плянтації кави. Була це квадра-

ОЙ КОЛЯДА
КОЛЯДНИЦЯ
ДОВРА З МЕДОМ
ПАЛЯНИЦЯ

това хатина, збита з грубих брусів дерева т. зв. «сеїва». Плескату кришу контори вкривало кукурудзяне бадилля.

Крізь заліплене пергаміновим папером віконце завважив я, що в конторі вже світилося. В середині застав трое людей: Перший, — це був сторож контори, плечистий молодий мурина у білій, полотняній одежі. Він сидів на колодці посеред контори, попивав чай «mate» та вистукував ногами об долівку в такт за грамофоном, що вигравав якогось аргентинського марша. Від цього чорного сеньйора довідався я, що Don Roberto, цебто адміністратора немає, бо поїхав до Сантос. Але скоро вернеться. Якщо ж маю до Don Roberto яке важне діло, то можу зовсім спокійно на нього заждати. Я мав до Don Roberto дуже важне діло і тому рішився зовсім спокійно його підждати.

Два другі чоловіки, яких я застав у конторі, це були робітники, що мабуть так само як і я, прийшли зголобитися до праці. Молодший з них, смаглявий з чорним, крученим волоссям, подобав на італійця. Він загорнувся в широкий плащ, званий з ес-

панська ponchos, заплющив очі і, здавалося, спав. Його товариш, це була людина старша, літ — може — п'ятдесяти, кріпка, жилага, але мабуть перепрацьована і втомлена життям. Він згорбився, спер бороду на тверді, дебели п'ястухи і якимось дивився перед себе. Обличчя мав худе, поморчене, бронзове.

На мос поздоровлення вони обидва байдуже махнули головами. Я сів собі біля них на лавці під стіною, вийняв з кишені портфель та став переглядати свої документи. Мимоходом попався мені під руки український календарець, що його подарував мені в Ріо один земляк, який саме приїхав з краю. Листкуючи його, якимось ненароком задивився я на сьогоднішню дату: — Шостого січня . . .

Шостого січня? Сьогодні шостого січня? Ні . . . Це неможливе . . . Шостого січня?

— Sennor! Чи сьогодні справді шостого січня? — не довіряючи сам собі, спитав я свого задуманого сусіда з чорним, крученим волоссям.

Цей розкрив очі, подивився наперед на мене, а потім на стінний календар, і — не сказав нічого.

Я зрисиговано схилив голову на груди. Так . . . Сьогодні шостого січня. І сьогодні наш Свят-Вечір. Третій з черги Свят-Вечір, якого я не святкую між рідними. І якого я взагалі не святкую . . .

Мені стало важко і боляче. Мимоволі я сягнув рукою, щоб розстібнути ковнір від сорочки. Так, але я там навіть не мав гудзика пришитого . . . А мені здавалося, що цей ковнір так давить мені горло! . . .

Грамофон мурина грав тепер якийсь тиху, журливу мелодію. Його чорний власник сидів на колодці з порожнім горнятком у руках і монотонно коливався то вліво, то вправо. Я глянув на своїх сусідів: сиділи, як і досі — похмурі, байдужі, мовчаливі.

Я закрити обличчя долонями і задумався. Мене огорнуло якесь дивне отупіння. Цілу мою істоту вповнила сіра порожнеча. Пустка і темрява без меж і без дна . . . Та ось із цієї порожнечі став як з казки виринати ясний і білий світ. Ген-ген у далені — село, мое рідне село. Низькі повітки й криші окутані сніговим пухом. Це сьогодні Свят-Вечір . . . Свічка палає на столі, застеленім білим рядном! Під столом пахуче сіно, в куті дідух. А ось і сестри в вишитих сорочках . . . І братчик малий плеще в долоні . . . Мати вечерю подає . . . А батько, старий, дорогий батько, нагортає в ложку кути та сіє її по стелі . . . Гей! . . . Що це? Дзвонять? А! Колядники! Вже під вікном . . . Вже . . .

Бог предвічний, народився!

Прийшов днесь, із небес,

Щоб спасти люд свій весь

І . . . —

Я стрепенувся! Схопився з лавки . . . широко розкрив очі . . . Що це? Чи я сплю? Ні, не сплю! Та ж докладнісінько бачу дві латки на своїх колинах, голі стіни контори і чорного мурина в білих штангах . . .

Різдво у Битькові

Осіло сонце на верхах смерек. Видовжувалися сині тіні на горах і їх кінці губилися у гранаті лісу. Темніло небо, і ось, ось подивляться на цей світ зорі-душі! Передвечірня тиша окутувала гори.

Лише в долині, над потоком розкинулося довжезним вузком село Битьків. З димарів поволі висотувалися залишки диму. Тож з самого ранку горіло в печах: треба ж було газдиням наварити й напекти на Свят-Вечір і на всі дні Свят. Село, заховане далеко від гамору модерного міста, жило своїм правдивим звичаєм.

Чи ж м'жна сьогодні забути щось і не так зробити, як колись це «старшина» робила? Ні, бо не буде в родині й у господарстві гаразду!

Як тільки зварилася на кутю пшениця, верхом з неї треба погодувати курей! І нести її на накривці з бочки, хай добре ведуться!

Метушиться газдиня в хаті та її старша челядь. Газда має роботу на подвір'ю. Найкраще сіно несе для худібки, хай і вона святкує!

Інколи буває і злий газда, тоді вночі на Свят-Вечір худібка скаржитья Пану-Богові. Кажуть, що був такий злий чоловік, не в нашому Битькові, але десь там на «долах», чи деінде — хто його вже знає!

Він не вірив, що худібка говорить. І наперекір долі, дав ще і цього вечора своїм воликам не красного сіна, але самих недогризків. Сам заховався в стайні та слухав. Перебирали волики ці недогризки, перебирали, а далі загаворили між собою.

«Іджмо, іджмо цю солому, бо сили мусимо мати досить! Завтра повеземо цього недоброго газду на цвинтар!» А цей як почув, волосся дубом стало і не чекав уже, що вони далі говоритимуть. Побіг до хати, оповів усе жінці, впав і вмер. На саме Різдво волики

Та проте — я чую, що колядують! Так, чую. Колядують «Бог предвічний!»... «Багато дзвінких, молодих голосів виспіває, аж контора ходить... І то, здається, десь тут, під вікном!»...

Ні! Цього вже забавлять! Чи я при своїм розумі?! Мій погляд впав на двох робітників, що сиділи біля мене: вони також прискочили до стола, на яким стояв грамофон...

Так!... Це він...

Це грамофон чорного сторожа контори колядував тепер «Бог предвічний!»... «Оцей сірий, ебонітовий кружок співав ту радісну, різдвяну пісню, яка гомоніла сьогодні у вечір по всій широкій українській землиці. Вона загомоніла також і тут, на другій півкулі, серед віковичного, бразилійського пралісу.

Ми всі три стояли наче вкопані і слухали, схиливши голови. Аж, як затихли останні звуки коляди, тоді глянули один одному в очі...

Наші обличчя були схвиловані. Вони блєстїли тихим щастям і тугою. В очах стояли слюзи. Потім ми один одному міцно стиснули руки.

Ми всі три були українці.

Іван Керницький

таки відвезли його на цвинтар. Так воно, бачите, бувало зі злими і невірними людьми. —

Часто риплять двері від сіней. Це Петрусь і Гануся вибігають на двір і тужливими очима шукають першої зірки. А ну ж вона вже є, а з малого віконця в хаті її не видно?

— «Ось, бачиш Ганусю! Ось над цією смерічкою! — Очі малих засвітилися зірками радості. Таки, аж на двір треба було йти її шукати!

Відкрилися двері зо стодоли, а в них з'явився батько, схований увесь за «дідом». А дід, це у нас і вівсний сніп, і вівсня солома і сіно.

Батько несе поважно «діда» до хати,

здоровить всіх зо Свят-Вечором. Розкладає «діда» по звичаю; сніп у кут на лаву під образами, солому по долівці, а сіно на стіл. Під стіл, під діда кладе сокиру, ціп і упряж з коня. Колись, як у нас газди любувалися у волах, то вносили ярмо, але це вже перелелося.

Газдиня борзенько набирає жару в черепок, і кидає в нього ладан. Газда бере це в одну руку, в другу свічку, а під паху ще перший хліб, званий «Василіник». Це все обносить завжди по всьому подвір'ю, доходить до кожної стайні і вертається до хати. Черепок з жаром під стіл, а «василіник» і свічку ставить вже на застеленому столі, де на сіні обов'язково мусить бути часник.

Метушиться газдиня, бігає від печі до стола і наставляє всі страви. Посередині, на білій скатертині розклялися поважно рум'яні плегені колачі, посипані маком, а біля них, або таки й на них свічка. Кутя в макітрі вже притулилася до діда-снопа.

Все вже готове. Навіть і шмаття поздіймане з жердок! Поважно заходить старшина за стіл і сідає біля «діда». А «старша челядь», по старшині займають свої місця.

Богдан Кравців

Щедрівка

В неділю рано, ясен Див і Ладол!
— Ой, руто, руто, косо розмайна, —
співала гоже, стерегла вина,
зеленого вина, ой, винограду.

Де сон узаяся із барвінку-саду,
налив у пісню л'яного дання,
заснула ж миттю зморена вона,
вина берігши милому доладно.

Ой, ізнялися пташечки із раю
ясити сонце, крильцями дзвонити,
будити панну у неділю рано.

Звела очима: білий кінв іграє,
на ньому витязь славеи, іменитий —
твою уроду уславляє, панно!

Спалахнула свічка вогняним язиком і пролунали слова молитви. Тихо в хаті. Вечеряють душі. Нехай, Пан-Біг боронить випити хоча б каплину горівки перед кутею! Душі то її не люблять, і як би побачили її — то повтікали б. Скажіть, чи варто гнівити дідів? Насамперед треба три перші ложки кинути до стелі. Це робить газда, а коли його немає вже між живими, тоді газдиня але ніколи молодша «челядь». Ця, хай наставляє руки і ловить зерна киданої пшениці. А після куті, вже можна і випити по чарці, але не більше!

Настрій радісний, святочний! говорити небелиці сьогодні не годиться!

Кожний, перехристинившись до образів, заспівавши «Бог Предвічний» — встають від вечері. Стола не прибирають. Все так залишається до Різдва! Той, що цього року пастиме худібку, зв'яже всі ложки стебеліною з діда та ховає під скатерть. Хай худоба не розбігається йому по полонині!

Дівчата вибігають з хати, рахують дрова, чи «до пари». Наслухують з котрої сторони гавкає пес, бо з тієї буде суджений! — Хто ж з нас не хотів би знати своєї долі?

Сьогодні не лягають спати, та світло не гасне в хаті. Рано треба йти в «горішній кінєць» до церкви.

Як вернеться газдиня з церкви, щойно тоді прибирають стіл, змивають посуду. Думаєте, що цю воду з начиння можна вилляти, ось так собі, куди захочеться? О ні! Її треба ще посолити, а потім покропити нею худібку. Та ще напоїти всіх, всіх! І воликів, як є, і коней, і корів, і овечок! Лише — вибачайте — свиней не можна!...

Довжиться день! Петрусь і Гануся часто зсуваються з лави, щоб забавитися на долівці. Там, так м'яко на дідові, що і спати можна! Хтось міг би сказати, що це «сміття», але ж ми знаємо, що це дід і тому не можна замітати хати! Щойно на «Збора» (другий день Різдва), газда вносить раненько діда-солону надвір, а ціп, сокиру й упряж на своє призначене місце!

Ще не виглянуло сонце із-за гори. Ще ранній сумерк лежить на землі. Лише по воротах палахкотять «діди» (їх там вивнесли газди), а дим плине в голубу далечинь неба!

Пополудні гомонять музики, ходять малі й великі колядники по хатах. А в куті і на столі чекає «дід» ще на Водохрещу.

Іза Левкович

БАГАТА ТИ ЄСИ . . .

З поеми: Пісня про Рідну Землю

Багата ти еси і бідна Україно,
 Мій краю дорогий, і раю, і руїно.
 Благословенна ти, й проклята рівночасно,
 Замасна добром і вкрита лихом рясно.
 Топтали твій загін наїзники недобрі:
 Хозари, половці, і печеніги, й обри,
 І хижа татарва, і турки завидюці,
 Ненаїсна Москва, поляки загребуці,
 Маляри, свояки кривавого Атилли,
 І німці, скупані у крові і чорнилі.
 Та ти, мов Фенікс той, все воскресала знову,
 Стрясала попіл з риз, відзискувала мову,
 Вмивалася дощем, поїлася рососою
 І дивувала світ нетлінною красою.
 Надхни мене тепер, додай снаги і хисту,
 Щоб гідно описати твою красу пречисту!
 Твої святі лани пшеницею вагітні,
 І запашні степи, і луки пишноцвітні,
 Задумані ставки, і ріки срібноводні,
 І водопадів гук, як дзвони великодні,
 І шум старих лісів, і гомін темних борів,
 І клекіт повені в нутрі карпатських зворів,

І блиски зір твоїх, що міняться як роси,
 І ранішні хмарки, як золоті покоси,
 І грому твого дзвін, і ласку твого сонця,
 І бабиного літа срібні волоконця,
 І сяйво місяця над сонною горою,
 І білий чар зими різдвяною порою,
 І радощі зсмілі, що встав Ісус от гроба,
 І жайворонка спів над плугом хлібо роба,
 І журавлиний ключ, яким Господар світу
 Визволює весну, а замикає літо,
 І чайки, чайки скиг, болочий від тривоги,
 Що вивела діток край битої дороги.
 І села, нашу міць, наш заповідник волі,
 Захований в балках від ока злої долі,
 І городи старі, відновлені чужими
 І для чужих богів, хоч гужать за своїми.
 Вкінці нехай слова веселкою заграють
 Про гарний мій народ — сумний в веселім краю.
 Він, мов царівна та, наврочена Ягою,
 Що спала сотню літ і встала молодою,
 Так спав він літ шістсот, заклятий ворогами,
 І молодим збудивсь, хоч був старий літами.

ДЛЯ ЧУЖОЇ МОГУТНОСТІ

(Українці — піонери Сибіру)

Усім відомо, що давній Петро —, а нинішній Ленінград побудований на кістках українських козаків, яких туди заслав цар Петро з підбитої України; інших перекинув він на Урал, де вони взяли масову участь в остаточнім підбою та підкоренні московсько-му пануванню Сибіру.

Історія нашого вкладу у цей процес ще не розроблена. Чи можливо це було доконати там, на місці, де одинок можна зібрати потрібні матеріали? Чужі ж автори підчеркують кожну національність — крім української. Ставляють їх звичайно в один ряд з москалями. Це бачимо зрештою на кожному іншому полї. І поки така історія буде розроблена, на основі документарних даних, трудно сьогодні навіть провести чіткішу лінію поділу між тими усіми Ермаками, Бузами, Горілими, Дешнівами, Красильниковими, Семеновими, Пушкарівими — хто з них українець, а хто справжній росіянин. Хіба часом прізвище, ось напр. Семенів чи Пушкарів, рідше місце походження можуть піддати здогад, що це українець. Походження інших навіть по прізвищах трудно пізнати, бо їх змінили вони самі або московська історія. Це все такі, що їх ім'я бодай заховалося, а скільки ж було безрідних Іванів, яких недоля закинула на

далеку північ чи схід і вони, ці незнані піонери, власним трудом і кров'ю промощували шлях чужому імперіалізму.

Один з таких прикладів находимо в творі шведського подорожника А. Е. Норденськільєльда «Довкруги Європи й Азії» т. II. При обговоренні морської фавни північно-східної Азії наводить автор мішанця білої й монгольської раси з острова Берінга, якого батько прибув сюди — як виразно зазначає автор — з Волині в 1777 р.

Крім цих безчисленних «простих» людей находимо чимало визначних українських прізвищ на високих постах московської адміністрації Сибірії, між ними багато духовників. В 1667—75 роках воеводою в Якутську був нащадок українських володарів, з чернігівської лінії, князь Іван Борятинський. За часів його володіння з Якутська вийшло на північ може кілька виправ (Н. Малигіна з А. Воронаєвим і Якова Вятки) та відкрито Новосибірські острови. Один з цих островів носить навіть назву Семеновського, назву виразно українського походження.

Взагалі докладніші мапи сибірських околиць виказують чимало назв українського походження. Острови Бріоховського (при вливі Єнісею у море) і Крестовського (при вливі Колими),

роги Кучелевського, Крестовського, Биковського.

В підбою найбільше на північний схід висуненого закутка Азії одно з перших місць займає сотник Дмитро Павлуцький. По невдалій виправі Шестакова — Павлуцький вирушив (1731 р.) проти чукчів, того «найзапеклішого і войовничого супроти росіян народу» — як називає їх Льоттері на своїй мапі з 1765 р., на чолі відділу з 435 людей, в тому 160 козаків, з Анадирська здовж північного побережжя на схід і тричі розбив чукотське військо.

Цікавою постаттю являється Іван Косиревський, відкривець незнаних до того часу частин Камчатки і обидвох найбільше на північ висунених островів Курильського архіпелагу. Косиревський постригся 1730 р. в ченці і в петербурзькій часописі опублікував опис своїх пригод і відкриттів. Визначився теж мореплавець і дослідник Петро Яковлів, що ще 1755 р. досліджував можливості добування міді на Командорських островах.

В 19 ст. маємо кількох подорожників та дослідників світової слави, як Федьченко, Завадовський, але діяльність їх діяльності сягає далеко поза Сибір.

Ілля Чайковський

Світовий Конгрес Українського Жіноцтва

Довоєнна праця українського жіноцтва спиралася головню на Рідних Землях Західної України. На еміграції широко розвинутий був жіночий рух в Америці, Канаді, Чехії та Варшаві. Це були тоді головні осередки українського жіночого руху на еміграції, але найбільша частина нашого жіноцтва була під большевицькою окупацією відтята від спільної праці. Головним осередком жіночого руху були Рідні Землі.

Друга світова війна змінила умови на Рідних Землях. Усі українські землі нашілися під большевицькою окупацією. Дорібок українського жіноцтва знищено, активніших жінок вивезено, а українські жіночі організації зліквідовано. Велика частина свідомого українського жіноцтва опинилася поза межами батьківщини на скитальщині. Український жіночий рух знайшовся в новій ситуації, бо ціла його праця опинилася поза межами батьківщини. Тут на еміграції перший раз прийшли до співпраці ті жінки, які довгі роки були відтяті від спільного життя.

За це росли і кріпили свої сили жіночі організації Америки й Канади, які виборювали собі все кращі позиції не тільки серед українського громадянства, але і серед американсько-канадійського. Виросло тут нове покоління, роджене в Америці й Канаді, для яких вони є рідною, а не чужинною землею. Вони боронили ту свою прибрану батьківщину своїми грудьми і чимало з них є ветеранами тих армій.

Українське жіноцтво перейшло трагічні моменти, але не заломилося. Віджила праця українського жіноцтва в нових умовах на скитальщині, а до праці стали нові жінки, зокрема сестри Придніпрянки. Ніколи українське жіноцтво не зможе забути скільки труду і праці вложили заокеанські організації для рятування положення українських скитальців через протести і віча в обороні їх правного становища і допомогу для рятування здоров'я й життя.

Сьогодні вже велика частина скитальців переселена по цілому світі. Та частина, яка попала до краю, де є жіночі організації, доповнює ряди членів організацій Америки чи Канади. Але велика частина попала в ті країни, де зовсім не було українського життя або воно було дуже слабе, як Бельгія, Англія, Австралія. На всіх тих нових землях жіноцтво мусіло почати піонерську працю. Жіноцтво зверталось за поміччю до сильніших організацій, як Союз Українок Америки чи ОУЖ в Німеччині. Треба було всі ті розпоршені сили зібрати і скріпити, щоб створити спільну силу, яка виповнила б і завдання, які зараз стоять перед українським жіноцвом. Коли в світі йде виразна боротьба двох світоглядів, українське жіноцтво вважало за конечне з'ясувати своє місце і становище. Чуючи на собі моральний обов'язок, як одної з найсильніших жіночих організацій, Союз Українок Америки скликав Світовий Конгрес Українського Жіноцтва. Цей заклик піддержали всі жіночі організації в світі і всі визначні громадські

діячі. Справа була така ясна і пекуча, що тільки було треба бути вдячним Союзові Українок Америки за його ініціативу і матеріальні тягарі, які взяв на себе.

Конгрес відбувся 12. і 13. листопада в Філадельфії при численній участі делегаток Америки, Канади і Європи та піддержці всіх інших організацій. Він залишив незатерте враження на присутніх жінок і був величезним підйомом духа української жінки. Жіноцтво виказало велику зрілість та зрозуміння ваги хвилі.

Одною з перших і основних справ, яку видвигнув Конгрес, — це оборона інтересів поневоленої батьківщини, голосний протест проти насильства й окупації большевицької влади на Україні та терору, який там панує.

Жіноцтво заманіфестувало свою єдність з Рідним Краєм, солідаризуючися з визвольними змаганнями українського народу.

Жіноцтво ясно заявило себе по стороні демократії, шукаючи в демократичному світі піддержки своїх змагань.

Вважаючи, що з'єднання наших внутрішніх сил це передумова успіху в нашій боротьбі й піддержуючи засади внутрішньої єдності, Конгрес заявив свою піддержку Національній Раді.

І реферати, і привіти та резолюції, виступи бесідниць старших і молодих, і виступи делегаток всіх країн з'єдналися на тій політичній платформі, даючи сильну відправу наїзникові України та добиваючися у демократичному світі піддержки і помочі. Це своє становище Конгрес подав окремою заявою до Об'єднаних Націй та розіслав жіночим українським і чужим організаціям та пресі. Великою піддержкою цього нашого становища був виступ голови «Коммон Коз» пані Пейн, яка підчеркнула визвольні змагання українського народу, закликаючи Америку допомогти Україні.

Другою головною справою, яку вирішив Конгрес, це створення одної

Пані Пейн говорить

Фото: О. Михалюк

спільної репрезентації українського жіноцтва, — Світової Федерації Українських Жіночих Організацій.

Створено осередок, який буде координувати працю українського жіноцтва в світі.

Конечність упорядкування внутрішнього відтинку в жіночій русі була така велика, що піддержали це зразу всі існуючі організації. Коли хто не міг прибути й мати заступництво в часі Конгресу, то зголосився писемно, висилаючи резолюції і співрацюючи в підготовці. І коли прийшов Конгрес, все жіноцтво було одне й всі ухвали переходили одногосно. Чи то вигнані з Рідної Землі — скитальки, чи вільні громадяни Америки чи Канади, вони виявили себе зрілими громадянами. Обов'язки супроти Батьківщини та потреба взаємної допомоги злучили жіноцтво цілого світу в одну родину.

Частина Президії і делегацій

Фото: О. Михалюк

ПРАВДА І НЕПРАВДА В ЖИТТІ ДИТИНИ

Ялинка, що розжевірила ясність свічок і дитячі личка, що розжевірили ясність очей, вдивлених у ялинку... Свято Правди, що прийшла на світ як Божа Дитина стало теж святом людської дитини, святом захоплення дитиною та втраченим раєм власних дитячих літ... Ясність ялинкита осяйна ясність дитячих очей, яка в своїй прозорості не має, як нам здається, нічого прихованого, нічого притасного, що у своїй безгрішності відзеркалює тільки правду...

Оця трохи дитяча ялинкова мрія дорослих про дитину в призмі психологічної аналізи життя дитини являється тільки мітом їхнього святочного захоплення. Правда про «правду» і «неправду» в житті дитини куди інакша.

Якщо правдою назвати згідність наших уявлень і гадок про дійсність з самою дійсністю, ніхто ніколи не є дальший від правди як саме мала дитина у віці від 2—5 років. Не може бути мови для неї прозгідність наших зображень і уявлень із дійсністю просто тому, що для неї немає ще дійсності. Світ речей, що поза нею, являється не світом дійсності, але світом тієї чарівної постаті брехні, яку в дитинстві називається казкою, у старшому віці «поезією» в ширшому розумінні цього слова. Дитина не живе ще у спільному всім людям «дійсному» світі, але у своєму світі, світі уявлень, що для неї не є уявленнями, тому, що вони не різняться ще від ще незнаної і невідомої правди. І тому оповідання дитини в цьому часі так часто прибирає форму «конфабуляції», видумки, що є видумкою, не будучи ані правдою, ані брехнею...

Фабуляція дитини не є брехнею, бо не різниться, не може різнитися від «правди», якої для дитини ще немає, не є теж правдою, бо не є згідна із дійсністю, не може бути згідною із нею у віці, що його психологи назвали віком казки... Так як твердження про «безгрішність» дитини являється у світлі доглибної психології правдивим не в цьому розумінні, що дитина є добра, але тільки в цьому, що є вона поза добром і злом, так твердження, що дитина не знає брехні має тільки таке значення, що є вона в цьому віці поза межами брехні і правди.

Від «віку Шехерезади» дитина переходить спровола через перехідову епоху фантазійного реалізму (5—8 р. життя) до віку Робінзонади, коли реаліст Робінзон стає діочим ідеалом, віку «наївного реалізму», де, як сама назва вже вказує, дійсність така, якою вона наївним очам видається, набирає виключного значення. Тільки в перехідовому віці поміж 5—8 роками життя «неправда» попереднього типу, брехня — ілюзія відіграє ще поважнішу роллю. Поміж 8—10 р. життя появляється — на щастя не все і не всюди. — брехня у відмінній постаті, як засіб боротьби із світом дорослих, засіб витворений «комплексом меншецінності».

«Комплекс меншевартости» неусвідомлене, чи тільки в несвідомість відтиснене почуття кволости, недостатку сил і засобів в порівнянні із довкіл-

лям, особливо ж довкіллям дорослих, веде невідклично до бажання вивитися, а щонайменше до рівняти своїм противникам чи партнерам. Вивитися принаймні у своїх і їхніх очах, в їх опінії, якщо вже не ділами, що трудно, чи радше неможливо, то принаймні словами,

Олекса Стефанович

Крутянцям

Ваша загуба за весну ясну,
Ваші зарубані весни —
Громом в німоти байдужжя і сну
Криком кривавим — воскресли!

Сходять нам ваші невагсли сонци,
Дзвонять серця Ваші вічні,
Ваші квітневі, травневі серця,
Квітні — посічені в січні.

Клекотініні — святі корогви,
Клекоту повні — прапори...
Ми під кипінням їх радо, як Ви,
В буряні рушим простори.

Радо на сурмний задудимно зов
Ми по шляху грозовому,
Тому крутому, що з Крутів пішов,
Непереможному тому.

І коли кинем на ворога час
Незагладимой скрути,
Взнає він добре, про віщо для нас
Крикнули кровію Крути!

оповіданнями чи звідомленнями про свої неправдиві дії і осяти.

В зв'язку з цією тенденцією до підвищення свого значення постає така часта в дітей поміж 8—13 р. життя, тенденція до брехні типу самохвальби, що інколи особливо у фазі незрівноваження, викликаного дозріванням, витворює форми хворобливої патологічної брехні, відомої у психопатології під назвою «pseudologia phantastica».

Побіч цієї постаті диточої брехні треба відмітити брехню як засіб запевнюючий часто почуття перемоги над світом дорослих у більш безпосередній спосіб. Обставина, що дитина обманула когось брехнею, являється вже тим самим перемогою і «перевищенням» дорослого — і тим самим «надкомпензатою» власної тільки напів усвідомленої релятивної малоцінності. Брехня не тільки звільняє часто від нестерпного тиску домагань, наказів і закидів дорослих, але буває джерелом власного тріумфу, що допомагає частинно звільнитися від дошкульного почуття власної меншецінності. Якщо зважимо, що сама боротьба зо світом дорослих, переважно постає на тлі комплексу меншецінності дитини, що брехня являється для слабшого противника — для дитини не тільки засобом оборони але й часто, як ми вже сказали, джерелом насолоди, перемоги над старшими, — основне значення поборювання комплексу меншецінності з метою усунути найчастіші постаті брехні стає для нас очевидним.

Як боротися з комплексом меншецінності, — як його усунути, — та як (що багато важливіше) не допустити до його появи, — це все питання, яке переходить рямки, визначені нашою темою.

Ялинка в таборі

Фото: Арх. БК

Поштові марки УНРади

(З приводу випуску першої серії)

З нагоди випуску першої серії поштових марок УНРади позивиться незабаром у нашому Видавництві накладом Поштового Відділу Фінансового Ресорту Виконного Органу Української Національної Ради багато ілюстрована книжка відомого нашого філіяліста Ю. Максимчука про «Українські поштові марки». Подаємо з неї уступ про марки Української Національної Ради.

Редакція.

Рік 1948-ий вносить важливу подію в історію українського народу. В дні 16. VII. ц. р. починає діяти, у висліді консолідації українських політичних партій та організацій, поновлений та розбудований на широкій базі єдиний Державний Центр на еміграції — Українська Національна Рада. Вона стає фактором соборно-самостійницької політичної акції на зовнішньому відтинку, в протипагу до діючої в Україні ворожій експозитурі, та творчої об'єднувальної праці на внутрішньо-українському відтинку.

Виконний Орган Української Ради, розгортаючи приготівні праці державного значення, схвалює між іншим закон про поштові аґенди Державного Центру, розбудовує в цьому напрямі потрібний апарат і створює технічні засоби для реалізації постанови про обов'язок оплачування внутрішньо-українських поштових зв'язків українськими поштовими марками.

Як перша серія української пошти Державного Центру на еміграції виходить пам'яткова серія марок з нагоди відкриття I-мої сесії Української Національної Ради 16. VII. 1948 р.

Впровадження обов'язку невисоких зрештою оплат у внутрішньо-українському листуванні має не тільки створити прибуткове джерело для скріплення Національно-Державного фонду, але насамперед виконати широке виховне та пропаґандивне завдання. Беззастережне і сприятливе ставлення широких кол українського громадянства на еміграції до обов'язку поштових оплат, у внутрішньо-українських поштових взаєминах, буде виявом рівня та зрілості його державницького думання, а далі стане тривким засобом для підтримування державних традицій. Велику цінність виявлять поштові марки Української Національної Ради, як випробуваний вже всіма державами світу, пропаґандивний засіб не тільки серед українського громадянства, але передусім чужинців.

Всесвітня філіялія знає вже чимало поштових випусків різних ексильних урядів, згадати б тільки видані в Лондоні, під час другої світової війни, поштові марки еміграційних урядів Голляндії, Польщі та Чехословаччини, або марки французького Визвольного Комітету, видані в Альжирі. Їх здебільша випущено на чужій території, де ексильні уряди не виконували права імперіюм, що є атрибутом суверенної держави, проте ці випуски здобули собі право громадянства у всесвітній філіялії, були охоплені каталогами та мають великий попит серед колекціонерів світу.

Деякі з цих випусків, як напр. голляндські, були, після звільнення Голляндії від окупанта, віддані для поштового вжитку в батьківщині.

Перша серія поштових марок Української Національної Ради складатиметься з 6-ти купюр, а саме за 5, 10, 15, 20, 50 і 100 шагів. Проекти рисунків виконали мистці Яків Гніздовський для купюр 5, 15, 20 і 50 шагів та Оуліян Буцманюк для 10 і 100-шагових куп-

тавлених на двох перших купюрах серії за 5 і 10 шагів, підкреслюють керівну роллю цих міст в історії України. Зображені на них мотиви двох тамошніх святинь символізують християнську ідею, що об'єднує наш нарід на всіх його землях і пов'язує його з іншими християнськими народами світу. Дві старовинні церкви Кисво-Печерська Лавра й Собор св. Юра — це символічні дороговкази українського

юр. Марки виконано технікою книжкового друку на білому гумованому папері, що має водні знаки у формі хвилястих рисок а частину накладу на звичайному гумованому папері без водних знаків. Зубкування марок 11½ тобто одинадцять і пів зубків на довжині двох сантиметрів. Невелику частину накладу марок залишено незубковану.

Висота тиражу першої серії марок Української Національної Ради становить:

для купюри 5 шагів	240 000 штук
для купюри 10 шагів	240 000 штук
для купюри 15 шагів	120 000 штук
для купюри 20 шагів	120 000 штук
для купюри 50 шагів	60 000 штук
для купюри 100 шагів	60 000 штук

Рисунки цієї серії складають своїм змістом одну тематичну цілість. Два головні осередки Київ і Львів, пред-

народу вже на світанку його історичного існування. Дальші купюри серії, а саме за 15, 20 і 50 шагів, зображають низку історичних будинків, символізують етапи наших визвольних і державно-творчих змагань та етапи розвитку українського парламентаризму. На купюрі за 15 шагів представлений будинок Центральної Ради в Києві, на купюрі за 20 — будинок Опери у Києві, де відбувався Трудовий Конґрес, і на купюрі за 50 шагів — будинок у Хусті, де радив Сойм Карпатської України в березні 1939. року. Мотив кінцевої купюри за 100 шагів представляє декларацію Української Національної Ради, проголошену дня 16. VII. 1948, що завершує, як останній, хронологічно, державний акт, весь досі перейдений шлях будівництва Української Соборної Самостійної Держави.

Ю. Максимчук

22. січня 1919

»В імені Української Народньої Республіки проголошує Директорія всьому Українському Народові велику подію в історії нашої української землі:

Віднині зливаються в одно віками відділені одна від другої частини України — Галичина, Буковина, Закарпаття і Придніпряньська Україна в одну велику Україну. Сповнилися відвічні мрії, для яких жили і за які вмирали найкращі сини України. Віднині є тільки одна незалежна Українська Народня Республіка. Віднині український народ, звільнений могутнім поривом своїх власних сил, має змогу об'єднати всі зусилля своїх синів для створення нероздільної, незалежної Української Держави, на добро і щастя Українського Народу!»

Із Універсалу Директорії УНР

Неймовірна втеча

Правдива пригода

Був травень 1942. В малій келії замку Кенігштайн, в Саксонії, на вузькому дерев'яному тапчані сидів старий чоловік і дуже уважно розв'язував малий пакуночок. На собі мав він френч, французького офіцера. Врешті вдалось йому розв'язати сильно затягнені вузли мотузки і дрижачою рукою він швидко відкрив віко коробки. Хвилину нетерпляче шукав у коробці і — віддихнув з полегкістю: знайшов те, що шукав. В руці держав... зелену стяжку, саме таку, як би її щойно відірвав з тирольського капелюха. Решті речей у коробці не присвячував уже великої уваги. Скрутив шнурок і стяжку і старанно скрив їх під накривалом свого ліжка.

На коридорі залунали рівномірні кроки. Офіцер знов зігнувся над коробкою і вдавав, що не бачить, як у дверях тихо відчинилось мале віконце. До келії дивилось гостре око німецького дозорця-воєнка, що пильно приглядався зігненій постаті старця. Лиш кілька хвилини, та в'язневі це здалося цілою вічністю. Але вже стукнуло віконце і правильні кроки дозорця свідчили про те, що він не за примітив нічого підозрілого й пішов далі.

Офіцер швидко стягнув під накривало, витягнув стяжку і скручений мотузком і бистро приступив до великого стола в розі келії. І сталось щось дивного. Він всунув руку з стяжкою і мотузком під пульт стола — і витягнув її вже порожню.

Під столом не було видно ніякої шуфляди. Але дошки, що з'єднували ноги стола, tworили малу, непомітну на перший погляд, комірчу. А на тих дошках були прибиті цвяхи і на них висіли скручені мотузки, саме такі, як ними був обв'язаний пакуночок. Були це тоненькі мотузки, але такі сильні, що ніхто того й не сподівався б. Вже два роки одержував цей старий офіцер пакуночки з допомогою Міжнародного Червоного Хреста і всі вони були завжди обв'язані такими мотузками. І всі ці мотузки, гарно скручені, були тепер сховані під цим столом.

Минуло ще два місяці...

Надворі дощ, темно, не видно ні однієї зорі на небі. В келії померки і дозорці кенігштаїнської в'язниці грають в карти в кімнатці на кінці коридору. Сторожа перед замком, закутавшись у плащі, куняла у своїй будці. Не буде ж мокнути на дощі! Хто з в'язнів міг би втекти? В кожному випадку не той старший уже генерал, що за нього вони ручать своєю головою? Адже вікно його келії — добрих сорок метрів над землею. Хай спробує скочити!

А в'язень нагорі в келії не спить. Сидить потемки і від його ніг тягнеться довгий — предовгий вуж. Це тоненька линва, невміло сплетена з мотузків, що досі були сховані під сто-

лом. Линва зміцнена ще й електричними проводами, що їх він саме щойно зірвав зі стіни.

Врешті робота закінчена. Ще кілька рухів ножем, звук розпореного простирала — й офіцер вдягає на себе цивільний одяг і дощовик. На голову бере ще старий зношений тирольський капелюх і підходить до вікна. — Швидко! Швидко! Не можна гаятись!

Вилізає з вікна. В темноті не бачить, що є під ним, але відчуває страшну

глибину. Смерть розтягає свої рамена, щоб його обняти, але шалено відважний генерал на те не зважає...

Линва видержує! Генерал зручно опирається ногами об стіну, шукає виступів, де міг би вигідніше спертись і так облегшити тягар свого тіла. Ще десять метрів, ще два — і нарешті він на землі...

Коли за годину заспаний дозорець заглянув до келії генерала Жіро, побачив тільки вирвані ґрати і старий військовий одяг на землі. В тій хвилині сидів вже старий генерал у поїзді, що мчався до швейцарського кордону. В страшній люті німці пустили в рух цілий апарат гештапа. Замкнули всі вигадові дороги і наказали суворий контроль. Ясно, що не забули про поїзди, ні про той, що ним їхав генерал Жіро...

«Документи!» — почулось у дверях переповненого залізничного вага й кілька електричних ліхтариків намагалось роз'яснити ранній сумерк. Всі заворушилися: з гештапом — це не жарти! Це знали й німці. Незамітно для інших здригнулася неспокійно і старша згорблена людина, що сиділа досі у куті переділу й увесь час прегарною німецькою мовою виголошував знані нацистські фрази про певну перемогу великонімецького району. Тепер його голос став навіть ще дещо певніший і трошки зміцнів.

«Панове», — говорив найчистішим

діалектом Льютрінґії до своїх сусідів, — «панове, я знаю умовини і знаю як виглядають наші справи. Наш великий фіорер не може всього нам сказати, щоб того не використували наші вороги. Але наша перемога — зовсім певна! Повторюю вам тільки слова пана міністра Гебельса, що їх сказав тому два тижні: Наші вигляди, щодо дальшого висліду війни, кращі, ніж будь-коли досі. Всі надії покладають вороги на СССР, але ми знаємо, що доля СССР не так заслужена. Пан Молотов може повертатись до Москви з цілою купою паперових умов, все ж ми перемажемо!»

На хвилину замовк і допитливо подивився на своїх слухачів, до котрих належали тепер вже й гештапівці. Вони дивились цікаво на незнайомого й здавалось що так заслухались, що й забули на своє завдання.

«Так, панове» — продовжував цей завзятий прихильник Гітлера, — «з матеріалом, що ми його здобули в Росії, ми можемо тепер маршувати аж до самого Китаю!» Всі з усміхом вимушено прикивували головами. А гештапівці, отямившись, швидко докінчили контроль документів. Від того «патріота» їх навіть і не вимагали. Це ж було зовсім зайве! Адже цей син Льютрінґії не міг бути французьким генералом!

І ніхто не бачив смертельного поту на чолі цієї людини, коли врешті замкнулись двері за останнім гештапівцем! ... Шістдесятирічний французький генерал Жіро, що його німці взяли в полон в 1940. р. в Бельгії, міг сказати, що він врятований.

Тасмно перейшов швейцарський кордон, добився до Франції і звідти 6. листопаду 1942 на англійському підводному човні прибув до Гібральтару. Точно дві години пізніше почалась інвазія альянтів у Північній Африці.

Лють німців після втечі Жіро була безмежна. Виарештували цілу його родину в окупованій Франції. Їх жертвою впала й дружина генерала, що посилала йому пакуночки з тим знаменитим мотузком. Це вона так хитро розпоролла тирольський капелюх і поодинокі його частини переслала йому. Він зшив собі ці частини до купи і, як ми бачили, саме цей тирольський капелюх і прекрасне знання німецької мови врятували генерала в поїзді перед захопленням!

А тоді не мав він біля себе взагалі ніякого документу!

ЛЮДИНА 2 БОРОТЬБІ 3 КОМАХАМИ

Зараз по другій світовій війні — а частинно ще й тепер людство стоїть перед маревом голоду. Мільйони людей в різних частинах землі вмирали — і ще примірають — голодом. Життя і здоров'я дальших мільйонів було загрожене в наслідок недоїдання, браку вітамінів тощо.

Науковці всього світу шукають спосіб, як знайти десять мільйонів тонн

збіжжя, що бракують для нормального прохарчування. На одній міжнародній конференції здивував дуже всіх делегатів доклад ученого, який вираховував, що кожного року пропадає без користи щонайменше 70 мільйонів тонн збіжжя. Його нищать різні шкідники: миші, паразитні грибки тощо. Але найбільшу частину того збіжжя нищать — комахи.

Команка — ворог людини ч. I.

Небезпека для людини від комах — більш посередня; знаємо тільки мало випадків, де комахи нападали б на людину безпосередньо і навіть вбивали її. Найбільше загрожують комахи людині нищенням її засобів харчування. Але розшошення і поширення страшних хворіб — може ще й більш небезпечно.

Небезпека від комах головню у:

1. Великому числі їх пород та
2. Їх величезній здібності розмножуватись.

3. Поміж всіх пород тварин на землі — комахи творять далеко більше, як половину. Науковці — ентомологи *) нарахували їх на землі досі вже яких 300 000 пород, але є їх щонайменше який мільйон пород! Адже самих тільки мурашок є 3—4 тисячі різних відмін. А між тими породами є такі, що їдять все — і навіть металі гризуть, інші — завжди ненаситні: мусять постійно щось їсти, ще інші — шалені руйнітники: нищать до щенту все, що їм попадеться...

Ми звичайно не уявляємо собі взагалі здібностей комах розмножуватись. Один учений вичислив, що пара домашніх мух, якщо б їх не обмежувати й не нищити, могла б дати за одно літо не менше, як 350 трільйонів нащадків! Знов же інший ентомолог вираховував, що команія, якщо б її не нищити, за один рік знищила б всю рослинність на землі!

Теплі тропічні й субтропічні околиці дають незвичайно сприятливі умовини для розмножування комах. Звідти поширюється інвазія цих малих ворогів людини на всі інші частини світу.

*) Ентомологія — наука про комах.

А коли ми вже згадали мурашок: людині не легко вести з ними боротьбу. Коли вираховуємо, що людина живе на землі — вже разом з усіми своїми предками — не більше, як сорок мільйонів років, то мурашки «панують» на землі принаймні десять разів довше. А за увесь той час вони майже не змінилися у своєму вигляді і звичках. Це значить, що вони не потребували пристосовуватись до нових обставин, бо мають всі дані на те, щоб вдержувати свій рід і поширювати його. Ми звичайно підкреслюємо тільки одну їх прикмету: наполегливість, але треба було б згадати ще й інші, з біологічної точки зору ще важніші: їх ненаситність, впертість, неймовірну майже силу — у порівнянні до їх величини й ваги та геройське нехтування життям, коли хочуть здійснити свій задум.

Червиве яблуко...

Шкоди від комах бувають величезні. Аж в очах темніє, коли чуємо ті неймовірні числа, що їх подають учені. Тільки вартість одного збіжжя, що його вони нищать за один рік, пере-

вищає суму шість мільярдів доларів! В самій Індії кожного року пропадає однієї тільки пшениці понад три мільйони тонн.

Овочі терплять від комах теж не менше. Добрих десять відсотків всіх овочів пропадає через комах. В тропічних країнах, де комахи краще розмножуються, цей відсоток доходить аж до двадцяти. В Австралії втрати в овочах від комах виносять щороку понад 10 мільйонів доларів. В Канаді — понад 100 мільйонів доларів. Індія трагить на овочах добрий мільярд доларів річно, а С Ш А — вдвічі стільки!

Саранча

Майже кожний з нас перший раз в житті почув про саранчу — читаючи біблію. З того часу ми звичайно мало про неї чули, і нам здається, що саранча — це справа давно минулого, справа історії. Тим часом вона не тільки не перестала бути страшним, але новішого часу стала ще страшнішим ворогом людини.

Велетенські хмари саранчі нападають ще й сьогодні безмежні простори Південної Америки, Північної Америки, Африки, південного ССРСР, Індії, Орієнту тощо. В середньому саранча

щороку чинить шкоди на яких 50 мільйонів доларів, але бувають роки, коли ці втрати на багато разів більші. В останніх 46 роках Аргентина видала більше, як п'ятдесят мільйонів доларів тільки на саму боротьбу з саранчою. Південна Африка витрачає на цю боротьбу щорічно понад п'ять мільйонів доларів. Однак — це тільки незначне обмеження цієї небезпеки, та в ніякому випадку — не викорінення його.

Коли появиться хмара саранчі — не помагає ані трійливий газ, ані вогнемети, ані артилерія. Щоб уявити собі, що це таке саранча, згадаймо, що хмари саранчі, яка напала перед кількома роками південно-африканську Преторію, мали об'єм 25 кубічних кілометрів і вміщалося в них понад 130 бльйонів комах!

Малярія

Є між комахами теж і приятелі людини. Не можемо собі, наприклад, уявити доброго врожаю овочів й іншого насіння — без запилювання рослин комахами. Першість тут треба дати бджолам. Але велика більшість пород комах — це вороги людини. Делкі з них особливо небезпечні тим, що переносять і поширюють жахливі хвороби. Всі ми знаємо, що тиф переносить — воша. Але далеко грізніші недуги — це малярія, жовта пропасниця і сплячка, що їх теж переносять тільки комахи.

Малярію переносять москити — особливо порода комарів. Яка це жахлива хвороба, усвідомимо собі, коли почувемо, що тільки на землях британської імперії вмирає щороку від малярії яких два мільйони людей! Втрати, з цим зв'язані, доходять щороку 250 мільйонів доларів.

Не менш небезпечна є муха, звана «це-це», в Африці. Вона спричинює тяжку недугу — сплячку. Найгірше при тому — це те, що вона поширена на величезних просторах і нападає і вбиває так само людину, як і худобу. Великі простори Африки, що надавали ся б добре до сільського господарства і колонізації, пустіють і вимирають.

Біологічний контроль

На щастя для людини, комахи не можуть розмножуватись зовсім довільно й без перешкод. І вони мають багато своїх ворогів. Чимало їх гине від бур і злив, голоду й холоду, стає добиччю інших хижаків, ну, і людина їх нищить. Крім того природа дбає завжди, за якимсь незрозумілим ще нам добре законом, про рівновагу. Коли якась порода тварин нагло надто

розмножитися, негайно появляється якась хвороба, чи якісь хижакі, що їх нищать.

Науковці вже давно звернули увагу на цю природну, або як кажемо, біологічну зброю проти комах. Вже більше, як сто років тому, один французький учений придумав спосіб нищити гусениць на городині з допомогою особливої породи жучків. Класичним прикладом біологічного побороювання комах-шкідників — це особлива порода ос хижаків. Ці осі привикли класти завжди одно своє яечко під кору у гніздо ячок комахок, що нищать дерева. З того яечка виводиться гусениця, яка пожирає всіх гусениць деревного шкідника. Коли цю породу ос перевезено до Нової Зеландії, врятовано там величезні ліси найцінніших дерев.

Тепер учні працюють дуже інтенсивно в тому напрямі. Британський імперіальний ентомологічний інститут видає річно сотки мільйонів доларів на студії біологічного побороювання шкідливих комах. Триста фахівців з того інституту працює постійно в усіх частинах світу, а численні експедиції постійно перебувають в найбільш загрожених околицях, вивчаючи новітні способи боротьби з небезпечними комахами.

Хемія знов виходить на сцену

Крім біологічного контролю, вчені шукали весь час запорадливо якихось хемічних засобів для нищення комах. Це дуже складна справа. Така речовина повинна нищити шкідливих комах і їх яечка, але не повинна шкодити іншим створінням, що припадково можуть теж потрапити під діяння цієї речовини. По довгих дослідах і спробах вдалося нарешті під час другої світової війни винайти в Америці знаний вже нам порошок ДДТ. Йому до помочи прийшов ще другий порошок — гаммаксан. Нові експедиції випробовують їх у боротьбі з москитами, мухою цеце і саранчою та видумують найбільш успішні методи. Саранчу тепер нищать з літаків, розкидаючи розчин ДДТ, гаммаксану і ДНОК (тобто: динітроортотрезолі). Коли хмара саранчі влетить у мряку такого розчину, саранча гине швидче, ніж може сісти на землю і почати своє нищівне діло. Але для великих хмар саранчі треба було б численних ескадр таких літаків. Це не надто дешево підприємство, однак воно може дешевше, ніж ті шкоди, що їх саранча спричинює.

Розпорощування ДДТ вбило у визначеному для експерименту просторі аж 95 відсотків москитів. А до того згадані хемікалії дуже видержливі і діють цілими місяцями по розпиленні. Також проти мухи це-це почали боротьбу хемічними засобами. Найбільшою перешкодою в інтенсивній боротьбі з сплячкою — величина простору, зайнятого цією недугою.

Так то, не зважаючи на великі і мгнонадійні початкові успіхи, в більшості однак тільки в льокальному пристосуванні всіх цих засобів і способів боротьби з комахами, людина все ще почувасться загрожена у своєму існуванні цими маленькими, часто майже невидними створіннями. Треба буде ще багато праці, часу й коштів, поки людина усуне цю свою постійну загрозу.

Г. П.

ПРИГОТУВАННЯ СВЯТОЧНОГО СТОЛУ

У таке велике свято, як Різдво, що починається Свят-вечором, не треба забувати нам про те, щоб хатньому нашому столу надати святкового вигляду і тим відрізнити ці дні від буднів.

Найперше, якщо нам можливо добути десь пригоршу-дві сіна, розстелюємо його по столі, накриваючи все білою скатертю. Посередині столу кладемо традиційний, плетений угрос колач і в нього встромлюємо одну або й дві білих свічки. Побіч колача ставимо миску з кутею і на тарілці просфору, мащену медом. Довкола стола ставимо стільці, призначаючи теж місце, для тих, що відійшли від нас.

Потому уставляємо тарілки. Спершу плиткі (глибокі з боку, щоб наливши борщу, подати їх на стіл), коло них праворуч — ніж, ліворуч — вилки, ложку — за тарілкою.

Поради молодим господарям

Децо про борщ

Борщ зараховують до найстарших українських страв. Варять його і на селах і в місті, вбогі та багаті на різні способи. Знають його і поза границями України. Найздоровішою заква-скою для борщів є буряковий квас, літом помідори (баклажани), порічки, яблука-кваснички, рабарбар, в деяких околицях теж і сирватка.

Як заквашувати буряки?

Червоні буряки полочемо, обшкребемо та краємо на пластинки. Переваривши і простудивши воду, заливаємо нею буряки, накидані до скляного слоїка чи глиняного глечика. Зверху даємо трохи шкірки з житнього хліба. Слоїк чи глечик прикриваємо тоненькою шматинкою і держимо буряки в теплу місці, поки вони добре не вкиснуть.

Готовий квас повинен бути гарної темно-червоної барви. Кожуха, що зробиться зверху, не збирати, тільки відсунути, якщо беремо тільки трохи квасу.

Квас, заправлений часником та трохи посолений, здоровий напиток для дітей і старших, він бо багатий на вітаміни.

Пісний галицький борщ

Красмо до горщика дрібно буряки, моркву, цибулю і додаємо трохи кропу, кусень капусти і декілька зерен перцю. Ллемо води, солимо та варимо. Окремо варимо сушені гриби. Коли буряки вже м'які, витягаємо їх, зціджуємо до борщу юшку, з грибів, до-

Одно місце з накриттям залишаємо порожнє. На тарілку кладемо ложку куті, окрасць колача і малецьку свічку.

Після вечері тарілки прибираємо із стола, сам же стіл залишаємо прикрашений на цілі свята.

Звичайно, не всі зможуть так святкувати. Тож зустрічати будемо ці свята різно: одні в переходових таборах, де інколи ні лавки, ні стола, другі — в корабельних каютах, ще інші в готелевих чи таборових кімнатках чужини. Тільки найщасливіші зможуть у власній хаті, хоч і на чужині створити собі спогад минулого.

Найбідніші — це хворі, що їм доведеться проводити Різдвяні Свята у шпитальних залах. Святкуючи, мусимо про них пам'ятати, відвідувати, потішити з Святами.

даємо засмажку з однієї ложки масла та однієї ложки муки, досолоємо, кидаємо дрібку цукру, зубчик розтертого часнику і трохи бурякового квасу. Коли закипить, проціджуємо один раз. До такого борщу варимо окремо вареники (вушка) з грибами. Хто хоче, може подати сам борщ без вушок, з покряними на пасочки буряками.

Вареники (вушка) до борщу

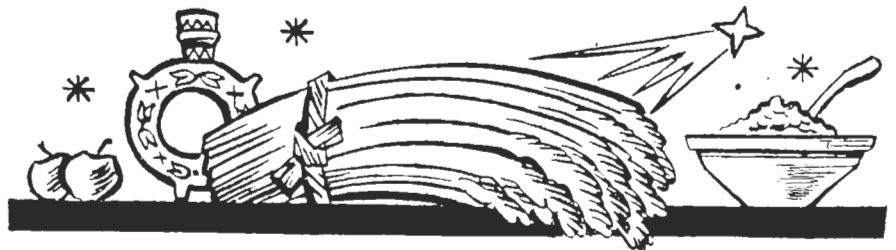
З 80 грамів муки замісити тісто, додаючи один жовток з яйця і трохи води, щоб тісто вийшло туге. Замісивши, тоненько розтачати, викроювати малі чотирикутні варениці, начиняти їх грибами і ліпяти, як вареники. Варити на солоному кип'ятку. Перед поданням на стіл, кидати їх до гарячого процідженого борщу.

Начинка з грибів: Зварені гриби дрібно посікти, присмажити на маслі з січеною цибулею, додати соли, перцю, яєчного білка, трохи тертого білого сухаря — і все те дбайливо вимішати.

Риба по-українськи

Шматки почищеної риби або й цілі малі рибки посолити, обкачати в муці і жарити на олії.

Покряну дрібно моркву та багато цибулі жарити теж на олії окремо, додаючи повила з помідорів і підливаючи трохи водою. Потому додати засмажку і приправити до смаку. Рибу поскладати на полумиску та залляти протертою помідоровою підливою. Їсти холодну.

РІК 2245

Роман прийдешнього

Написала ЛЮДМИЛА ІВЧЕНКО

I.

Літак сунув уперед. Повільно, спиняючись від несамо-вотого спротиву вітру, падаючи в ями, підіймаючись у-го-ру в пошуках кращого шляху.

Що дві години пілоти мінялися і звільнений важко вбивався в сидіння, витягав ноги і мабуть заплющував очі, бо голова починала пасивно коливатися з боку в бік.

— Спить, — заздрісно дивився йому в потилицю Ранцев і з надією переводив очі на бомбу.

— Ех, і гах-хну ж!

Раптом вільний пілот заворушився і підвів голову. Помотав нею, одганяючи рештки сну. Випростався й ухопився за своє кермо. Бортмеханіки теж презирнулися, відрухово випросталися, схопились на рівні ноги. Ранцев гостро впився в них очима. Вони не дивились на нього. Прислухались. Прислухався і собі. Щось змінилось в ритмі літака. Власне, ритм зник. Щось перебивалося в моторах, нерівно струшуючи літаком. Він уже не сунув уперед по грузькій дорозі. Він трепіхався, теліпався, смикався вперед, а якась невидима невідпорна сила тягла його вниз.

Вперше Ранцев почув, що він є в легкому повітрі, а сам — важкий. Відчув свою вагу; хтось тягнув його за ноги вниз, і вони від того доторку ставали свинцеві. Сви-нець підіймався вгору і підступав під горло нудотою.

Провір парашути! — загримів пілот, стаючи в дверях кабіни. — Готуйсь! Радист передавай SOS і місце нашого падіння... Пустіть рятункові ракети!... Живо!

Ранцев автоматично пересмикнув плечима, виправив звично шлейки попід руками, надів окуляри і підняв хутрянну капузу.

Потім рвучко ступив уперед, одсунув бортмеханіка, що схилився над ракетою, й обережно вийняв із сталеві торби бомбу. Невеличка, обвинена шовком і вовною, вона виглядала як елегантний подарунок.

— Пропадати, так з музикою, — вишкірив сам до себе зуби. — Гах-хну їм на прощання!

Він обережно запхав бомбу за пазуху в хутрянний мішок і розглянувся навколо.

Пілоти ще билися з мотором і часом навіть смикали літака вгору і вперед. Але за кількома рівними тактами мотор знову починав виплескувати, і літак тягло вниз.

— 700 метрів над землею, — загримів пілот. — Бери залізний запах! Спирт. Сірники. Коци. Готуйсь до стрибка!

Він уже був з парашутом, а другий ніс в кабінку, та в дверях зустрівся з товаришем. Блідий, з перекошеним ротом, той безнадійно махнув рукою:

— Не бере!

— Почерзі до дверей, — гукнув пілот. — Останній я, радист переді мною.

Ранцев ступив у задню кабіну. З передньої ще долетів різкий пронизливий свист етеру в радіо-апараті, але він уже розсунув двері.

Дикий рев, виття, улюлюкання бурі, крижаний холод втислися в літак і на мент спинили людей.

Та Ранцев раптом дико розреготався і так, сміючись, висунувся в двері, стрибнув у свистяче і ревуче крижане ніщо.

Холод обпик йому обличчя навіть під шовковою маскою, а тіло раптом стало важким, безвільно крутячись у непереможному стремлінні вниз. Та вгорі почувалася вже противага, рух сповільнів і сплянувався.

— Розкрився, — подумав Ранцев. — Треба дивитись, куди падаю.

Тяжко підніс руки вгору і протер окуляри. Насилу опираючись повітря, нахилив голову.

Злегка рожева від червоного заходу блищала іскристими гребенями горбків і валів безкрайна, біла, снігова пустиня.

Спускаючи руку, Ранцев черкнув нею по грудях і відчув твердий і пружний округлий виступ.

— Бомба! — згадав він, і йому здалося, що віки назад

ховав він бомбу і віки вже летить униз. — От тепер вже гахну!

Ще не встиг подумати думки, як впірнув у щось м'яке і пухке, що ніжно, але невідступно огорнуло його.

— Бомба. Падати на спину! — застерсжливо блиснула думка, і він останнім зусиллям волі наліг на задні шлейки парашути.

— Кінець! Щастя! Рятунок! — проскакувало йому в голові іскрами, поки звільнявся від величезних полотнищ шовку і плутанини шнурів.

Несамовите почуття повної волі охопило його. Нарешті він один! Ніхто не підслухує, ніхто не наказує, ніхто не карає. Воля!

Він ніжно погладив округлий виступ під хутром. Воля і влада. Хто посміє опиратись йому, коли він несе з собою смерть? Навіть стріляти в нього не посміють. Тепер він таки буде вільний — нікого не боїтиметься, а всі боїтимуться його.

— Тепер поборемось! — гукнув він зо всієї сили.

Голос прозвучав кволо, і безкрайна біла пустеля відповіла байдужим мовчанням. Почуття самотності струнуло ним. Люди! Йому потрібні люди! Але люди — то значить знову підозра, недовір'я, вічне чатування, бо вони схотять одняти в нього його бомбу, його владу.

Ні, не треба людей коло себе. Він піде сам. Хоч трохи пожити вільним, не боятися, не ненавидіти.

Десь знялася в небо червона ракета й облила сніг шарклатом.

Він криво усміхнувся і повільно рушив уперед, далі від ракети, далі від людей. Звірив за компасом і пішов на захід.

Ішов уперто, стиснувши зуби, повільно, розмірено, час од часу підкріплюючи себе ковтком спирту і на ході жуючи шоколад. Хотілось співати, але беріг сили і легені.

Сонце заходило і ніби забирало з собою тепло з його тіла. Але він ішов, не спиняючись, блимаючи електричним ліхтариком на компас.

Ішов цілу ніч і бліде сонце застало його в ході.

Ішов цілий день, болячись спинитись, щоб не впасти і не заснути. Уже не думав ні про волю, ні про владу. Знав тільки, що мусить іти, коли хоче жити.

І йшов.

Але дедалі охота жити меншала. Бажання спокою і відпочинку зростало й оливом заливало чуйний мозок. Воно підкрадалося до мозку від утомлених ніг і вливалось в серце від напружених м'язів.

— Спочити. Ти хотів забуття і сну. Ось воно, тут. Спинися! — кричало тіло.

Ранцев спинився. Мусить відпочити. Далі йти немає сил.

— Висплюсь і піду завтра. З новими силами, — дурив сам себе думкою. Вже не міг йти. І вже не міг думати про смерть, вірити в неї.

Зробив у сніжній кучугурі нору, поїв, загорнувся в хутрянний мішок і солодко витягнувся.

— От тепер засну, — радісно засміявся вже в напівсні.
— Як біла мами.

І заснув.

Білий холодний сніг падав на білу безкрайну снігову пустелю.

II.

Прокинувся від почуття надзвичайного тепла, що пронизувало й навіть пекло його тіло.

Стрепенувся, розкрив очі і зустрівся з другими очима.

— Слон, — повільно прощелестіла в затуманенім мозку думка, — Слон з Зоопарку.

Справді, жовті, мудрі очі нагадували очі слона, але були водночас і добріші і суворіші. Дивились на нього допитливо, і погляд проникав Ранцеву так глибоко в мозок, що йому стало неприсмно.

— Де я? — спитав він, щоб перервати мовчання і зібратись з думками.

Очі віддалились, і Ранцев міг побачити голову і всю невеличку постать незнайомого. Голова була рожева, ледве прикрита білим пухом, що не закривав рясних зморшок на черепі.

Був одягнутий в якесь убрання, щось ніби робочий комбінезон з широкими, стягнутими вниз холошами штанів. Сорочка ішла аж під горло, а широкі рівні руки висали з худих старечих рук. По комірі і руках нижнім везерунком вишавка.

— Якийсь хохол, — подумав Ранцев неприязно, але жар настільки припікав його, що він зробив кволе зусилля підвестися.

Але не міг. Повів очима по своєму тілу, шукаючи, що його держить. Не держало ніщо — ні мотузку, ні ланцюги. Лежав, випроставшись на якомусь дивному скляному столі і, здавалось, тільки невідступний погляд старого притискав його до скла.

Тимчасом старий, не одводячи очей від Ранцева, простягнув руку і повернув одну з численних блискучих шайб, що були вкручені збоку в стіл.

Жар спинився і приємна прохолода обвіяла Ранцева. Від приємності він заплющив очі і засміявся. А коли розплющив їх, мудрі жовті очі під насупленими білими бровами з тривогою і недовір'ям дивились на нього.

— І чого вилупився, як сова? — сердито просичав Ранцев, почувавши, що йому нічим закритися перед цими очима. — Де я?

Замість відповіді старий простягнув над ним руку, ніби припечатуючи його, і відійшов. Невидимі пута ще дужче прип'яли Ранцева до столу. Міг ворухити тільки головою, і повільно повертав нею, намагаючись одгадати, де він опинився. Був у кімнаті, але в дивній кімнаті, — прозорій, пронизаній світлом, хоч вікон не було. Світло проходило крізь стіни і стелю.

— Скляна чи що? — розгублено бились думки. — Чи може крижана, — раптом блиснуло йому в голові, і щось знайоме, недавнє в'язалося з цим словом.

Ранцев наморщив чоло, силкуючися пригадати це недавнє, та голова була важка і неясна. Тисячі якихось образів обіграно миготіли десь на порозі свідомості і, не оформившись, зникали.

Він стомлено заплющив очі і раптом побачив: безкрайна і біла снігова пустеля. Очам боляче від цієї білості і до серця підступає безнадія. Тоді він кидає вперед свій хутрянний мішок, і очі кілька хвилин спочивають на цій темній плямі.

— Сніг. Я йшов снігом, — поволі збиравлися думки. — Йшов снігом і заснув. А цей знайшов мене... Тутешній... ескімос чи щось таке... Живе багато. Їхній буржуй або шаман... Треба обережно, — але далі вже не міг думати.

Думки розпливалися невизначними плямами по мозку, і тільки почуття небезпеки лишилося. Та тіло було надто втомлене, чуже, недбале до самозахисту і було байдуже до життя. Кожен нерв і кожен м'яз ніби прислухався: буде він жити чи ні?

Ранцев почув, що йому ще треба вчитись думати, рухатись, діяти. Треба вчитись жити. Але жити! Він живе!

Це була остання ясна думка, з якою він знову заснув. Спав і не чув, як розлилися в повітрі чіткі переливи

дзвіночків і не бачив, як великий дивний птах пролетів над скляним дахом.

Та господар побачив його і радісно поспішив до дверей. В дверях стояла нова постать, зовні майже така сама, як і старий, в такій самій одежі. Тільки з довгого, ще трохи кучерявого волосся та з бездонної терпеливості очей пізнавалось одразу, що то — жінка.

Старий стояв перед нею, трохи винувато зазираючи їй в очі. Вона пильно вдивилася в нього, вичитуючи думки, потім усміхнулася поблажливо як дитині.

— В старих книгах писалось, що чоловік до смерти лишається дитиною. — тихо і співуче мовила вона. — Отже, ти знову маєш забавку? Таки оживив їх?

— Оживив. Але зараз вони знову сплять, і я не знаю, чи будити їх, Омем!

Очі Омем потьмарились і посуворішали.

— Для чого питаєш? Що зробив — за те відповідаєш. Тепер уже не твоє право розпоряджатися їхнім життям. Що збудилось — мусить прожити свій час.

— Але вони вже прожили свій... І глянь на цього. Він зовсім темний. Омем схилилась над Ранцевим.

— Кмед (Чорний) — сказала вона і тим дала ім'я новозбудженому. — А інші?

— Трохи світліші... місцями сірі, але теж темні... каламутні і темні... Як пускати їх в наш світлий світ?

Омем усміхнулася знову.

— Значить, вони потрібні. Без тертя нема іскри, без проби — нема певності... Пустити їх в життя.

— Зовсім вільно? Омем замислилась. Потім рішуче хитнула головою.

— Пустити вільно... Але сам не можеш відходити. Старий зітхнув.

— Так. Я знаю... А я так мріяв про самотність і спокійні думки... собі.

— Мріяв! Говориш, як дитина... Наші знання ще нічого не важать, а ти жалувеш за мріями... Пустити їх усіх разом. Зло мусить одштовхнутись од зла, і нам легше буде їх зрозуміти...

— Вже лежиш? — сумно спитав старий. Омем вагалась.

— Хотіла б уже летіти... В горах так добре бачиш життя... Але ти викликав мене, і тепер я уже зв'язана з ними... Дозволь мені ще трохи побути там, а тоді я прилечу до тебе і до них.

— Прилети. Бо їхня Темнія викликає в мені огиду, і це мучить мене. Але зажди. Є ще одна річ.

Він легко нахилився і вийняв з-під скляного стола, на якому спав Ранцев, обмотаний в шовк і півзотлілу вовну невеличкий округлий предмет.

— Ось, простягнув його до Омем, — Початок Початків, але пристосований до смерті... Те, про що ми чули і бачили на екранах... Вони кидали ним в людей... Давно, ще до Великого Повстання Матерів.

— Ти певен, що Початок ще живий, — покрутила Омем в руках бомбу.

— Так. Просвітив на екрані. Ось, бачиш.

Він показав сріблясту пластівку, на якій був чітко вималований малюнок, а в центрі фіялкова пляма.

Омем насупила брови.

— Розкрий і вийми Початок. Поклади уламки скла. Не можна темним дозволяти гратися смертю... І не забудь раниш терпачи Початок.

Вона віддала бомбу і витерла руки, все ще насуплено дивлячись перед себе. Потім раптом вся затрусилася від тихого доброго старечого сміху.

— Ах, як над нами ще тяжкіє страх перед могутністю зла! Ми ще так віримо в нього... Нас мільйони, споєних любов'ю, вихованих в ній, перейнятих нею, а ми боїмося чотирьох темних і цієї штучки... Не руш її... Нехай ідуть з нею, нехай беруть, нехай спробують знайти серед нас такого, що схоче вкупі з ними сіяти смерть... Не руш її... Тепер ніхто не може хотіти убити свого ближнього, розумієш, не може.

Старий з сумнівом дивився на Ранцева, що неспокійно заворушився увісні, стискаючи кулаки.

— Він — може! — уперто стазав він.

— Ет, — одмахнулася Омем, — Тепер він думає, що може, але не зможе...

Пустити їх, не руш нічого. Не заважай і не допомагай... але все таки придивляйся до них... то твоє сотворіння...

Раптом над ними розкотився цілий хор дзвінків і радісних голосів; щось м'яке упало на скло даху і звідтам на підлогу лягла тінь величезного букету.

— Що це? — спитала Одем.

— То мої діти, підопічні з історичних наук... Я забронював їм приходити до мене, бо хотів уже відійти від життя... То вони щодня кидають мені на дах квіти, щоб я думав про них... І я мушу думати... і ще й лазити на дах по ці букети, — додав він буркотливо, натискаючи на стрижень і видушуючи з підлоги блискучу драбину.

— То чом не вилетиш. То ж далеко легше.

— Пробував. Але вони оточують мене колом, і посилають промені серця, і грають, і співають, і просять, — півнарікаючи, піврозчулено пояснив старий.

Одем розсміялася. — Ех, Очет! Очет! І ти кажеш, що хочеш відійти від життя... Ні, ні, то не так легко... особливо коли маєш учеників, дітей, прив'язавшись до них... Видно Отець наш бачив, що ти ще увесь в життю, тому й послав тобі цих, зі снігу... Я з тобою за кілька хвилин насміялася більше, ніж в горах за роки... Але не трудися, я вилечу і принесу квіти.

Вона вийшла. Старий Очет, закинувши голову так, що білий пук розлетівся сріблястою авреолою навколо голови, дивився крізь стелю. Бачив, як Одем злетіла до квітів, як до неї злинуло ціле коло великих птахів і як, по якійсь секунді, вони кинулися всі врозтіч.

— Одем! Це Одем! — почувлися півзлякані, піввеселі голоси, потім тихий подзвін притриманих дзвіночків і вся весела зграя зникла з-понад даху.

Очет засміявся і сміючись пішов назустріч Одем, що саме входила до кімнати з квітами.

— Що ти зробила? — спитав він. — Чого вони злякалися.

— Я з'явилася їм такою Одем, якою їх страхали змалку — з блискавицями над головою і довгими золотими пальцями... Їм дуже хотілось злякатися, і вони полетіли вдволені... Люди люблять почувати себе малими дітьми.

— В цьому сила жінок, — докинув Очет — Але завтра їх прилетить удвоє більше, бо кожному захочеться, щоб страшно Одем одігнала його, — заклопотано покругив він головою. — Хіба віддам їм темних, нехай покажуть свою силу.

— Добре. Так і зроби. Всі не лишаться при них, та то й непотрібно, але сумлінніші візьмуть те поважно.

— Всі візьмуть це поважно, — крикнув Очет. — Це ж мої учні.

— Так, так, — похитала головою Одем. — Чоловіки до смерті лишаються хлопчиками. Бо не хочуть вірити у те, що добре знають, тільки в те, чого їм хечеться. Але роби так, як ми вирішили.

Зажди, чи твої діти ще досі бавляться квітами? Бо я привезла їм подарунок.

Вона вийшла і вернулася з прозорою, герметично закритою вазою. Сама ваза мала форму квітки; гранчасті пелюстки, вибагливо вигиналися вниз, щоб зійтися вгорі білим вінчиком. Крізь вазу просвічувала квітка. Світло-зелені волохаті пелюстки, брунатно срібний, вкритий захисними волосинками стовбурець і беззахисні в своїй красі ясно-блакитні шовкові пелюстки квітки.

— Краса завжди беззахисна — зідхнула Одем. — І тому гине. Я посадила таку квітку там, де колись покляла в землю доню.

— Все сумуєш? — спитав Очет.

— Та сумую, — винувато розвела руками Одем. — І розумію. І примирилась. Але сум за нездійсненою красою, за нерозквітлою квіткою все не кидає мене.

— Через твої руки і серце перейшло стільки інших.

— Так. Але чому тої не було. Одем помовчала і сумно покивала головою.

— Отакі ми з тобою мудрі. Старіємо і маліємо. Вже таки час нам відходити, а ми все тримасмося життя. Ну, лишайся з спокійним духом. Очет вийшов за нею.

— Чом літаєш на тонах? — спитав він.

— Та так, щоб не лякати дітей. Початок початків надто простий і суворий. Хто не вміє ще чути і розуміти, розчарується і занидіє.

— О мої вже бавляться в простоту. Навіть твоя ваза здаватиме їм надто вибагливою. У них тепер в моді тільки кола, трикутники і квадрати — то час уже посадити їх на землю. Пошли їх на Україну. Вона вирівнює розумвання.

— Багато вже відходять самі. Зрікаються літати, сами довають землю, спіють пшеницю, палять перед своїми шатрами багаття і співають тужливих українських пісень.

— То добре. Так мусить йти. Інакше не переможуть ні влади розуму, ні влади землі.

Одем вийняла з-за пазухи невеличку блискучу коробочку і натиснула на западину в ньому. Хвиля тепла війнула навколо неї і почувся звук. Низький і грізний, страшний в своїй байдужій владі, з одвічною тоскою до виявлення, що вирувала в тремтінні його переливів.

Все затихло навкруги, дослухаючись того неголосного, але всепокриваючого звуку. Літаки спинилися в леті, а квіти в садку повернули всі головки в його бік.

Але Одем уже вмикнула в западину мережу срібних дзвіночків, і звук покійно затих, уступаючись перед їхнім веселим передзвоном. — Лети з спокійним духом, Одем! — гукнув Очет навздогін одлітаючій і повільно пішов до хати.

III.

Ранцев прокинувся, ніби хтось гукнув його. Злякано розплющив очі і розглянувся. Не було нікого. Спробував поворухнутись. Повна воля. Ніщо зже не тримало його. Зсунувся на підлогу і став, тримаючись за стіл. Ноги підгипалися в колінах, але почував себе бадьорим і певним. Раптом радісно скрикнув і кинувся до дошки, що виступала від столу.

Замотана в шовк і зотлілу вовну там спокійно лежала бомба.

— Бомбочка! — прошепотів хрипко і жагуче. — Моя бомбочка!

Злодійкувато схопив її і хотів сховати. І тільки тоді побачив, що не має куди сховати.

Стояв голий. Криві, вихудлі ноги тремтіли від ваги тіла, хоч тіла майже не було. Рудувата вовна на грудях побіліла.

— Чорт! Скільки ж то я спав, що так ослаб? Тепер би м'яса шматочок і випити! — славно подумав Ранцев. — І щось одягти. Хоч, здається, ескимоси ходять в хаті голі.

Почулося шаркання старечих ніг, і Ранцев швиденько поклав бомбу на місце. Повернувся з невинним виглядом до дверей і знову зустрів ті самі очі. Здавалось, вони перебирали одну по одній усі його думки. Від Ранцева очі перейшли на бомбу і довго спочили на ній. Потім повіки спустилися, ніби закриваючи зперед очей і Ранцева і бомбу.

Старий підійшов ближче і ткнув на себе пальцем.

— Очет — сказав він і повернув палець на Ранцева, запитливо піднісши брови, але не дивлячись.

— Іван, — ткнув Ранцев і собі в груди.

— Ходме, Іване, — сказав старий, і Ранцев радісно розсміявся.

— Та ти, бачу, старий, і по-нашому вмієш. — Ткнувши себе ще раз в груди, сказав з притиском:

— Руський, рус, рашен.

Старий підвів повіки, ніби шукаючи за Ранцевим черепом пояснення до слів, і тихо усміхнувся, заперечливо водячи пальцем.

— Якто, нема? — обурився Ранцев. — Є, брат ти мій, отут зараз, за океаном! Але старий вже не слухав, а тільки поманив пальцем і пішов уперед. Ранцев покійно пішов за ним.

— Якийсь трохи малахольний дід, — подумав він і знову почувтя небезпеки і потреби бути обережним замутило його бадьорість.

Старий вивів його у двір і показав на невеликий обмурований басейн, що ховався поміж кущів і дерев.

— Купатись. Добре, — згідливо хитнув головою Ранцев.

— Але яка ж це Ескимосія, коли так тепло? — губився розум у здогадах, поки очі мимоволі тишилися красою дерев і квітів.

Та старий уже кинув у воду якийсь камінчик, од чого вода замутилась, поклав на траву шматок полотна і таку саму одіж, яка була на ньому, і одійшов.

Ранцев ступнув у басейн. Тепла, пахуча, мильна вода огорнула його так ніжно, що він од приємности розсміявся і вилаявся.

— Здорово живе, сукин кот, старий!

Довго лежав непорушно, а потім почав енергійно змивати з себе бруд. Та вода не тмнішала від того, тільки ставала дедалі холодніша і світла — Проточна, — догадався Ранцев. — І вливається, і виливається, і нагрівається. Сказано, капіталістичний світ. Всеюга напридумали.

Одягнув на себе полотняний одяг і скривився:

— Чи вже ж і мені отак ходити. Ні штанів порядних, ні жадної кешені. Хоч би пасочок якийсь... Як хто побачить з порядних людей, сміятиметься.

Почув знову приступ голоду і поспішив до кімнати. Та в кімнаті нікого не було, і Ранцев, сердито здвигнувши плечима, підійшов до столу.

Бомба по-старому лежала на дощці.

— Чорт. Лежить тут, дразнить, а сховати нікуди, — вилаявся в думці Ранцев. — Дурацькі фасони якісь. Якась секта чи що? Тут же ще в Бога вірять.

Двері одчинились. В кімнату увійшов Очет, а за ним...

Ранцев остовпів і відступив два кроки назад, неприємно вражений: за старим ішов пілот і два бортмеханіки.

— Тю, то старий чорт і вас злапав? — замість привітання гукнув Ранцев. Де він вас спіймав.

— Очевидно, розкопали в снігах, — відповів пілот. — Ще нічого не знаємо. А куди ти зник? Хромченка, другого пілота, з тобою не було?

— Не було, — відповів похмуро Ранцев.

Згадав знову снігову пустелю без краю, себе серед неї, почуття волі і влади. Тепер кінець. Ці троє тут, а бомба лежить навидно, і не знати, хто заволодіє нею, хто матиме владу і силу.

Ранцев миттю змінився і кинувся сердечно стискати руки товаришам, непомітно відводячи їх далі від столу.

— Але добре, що нас четверо. Легше буде тут управитись з старим. Він, видно, багатий тутешній.

Він обернувся до Очета і, вже не церемонячись, скомап дував, показуючи на рота:

— Ану, старий, їсти. Та швиденько. Ач, буркали які, як у слона, — додав пошенки, ніби боячись, що Очет зрозуміє його. — Так очима і свердлить.

Очет стояв непорушно, вдивляючись у чотири чужих обличчя, і лице йому темніло і сумнішало. Тільки на повторний оклик Ранцева, він втомлено прикрив очі повіками і підійшов до стіни.

Вийняв з неї одну шклянку цеглинку, звідки війнуло холодом і дістав з отвореної маленької ніші якийсь пакетик, таріль і шклянку. Насипав на таріль кілька маленьких таблеток золотавого і темно-брунатного кольору і одійшов.

— А це що? — здивувався Ранцев. — Чи він думає, що ми хворі?

— А може отрута? — недовірило спитав бортмеханік з випнутими вилицями, що мовчки і цікаво роззирався по хаті. Ранцев схопив таріль і ступив до Очета.

— Раніш проковтні це сам, — крикнув він грізно, тичучи тому тарільчик майже в рота.

Очет одхилився, обурено блиснув на всіх очима і владно показав пальцем на стінку. Ранцев глянув туди, куди раптом прикувались очі старого.

На невеличкому неспрозорому екрані, якого він раніш не помітив, заворушилися неясні постаті. Мить — і вони виступили ясніше.

З сотню людей, одягнутих так, як Очет, але молодих, летіли в повітрі. Ніжна музика супроводила їх літ і ніби несла їх. Оточували більший предмет, щось, ніби літака, але невеличкий, легенький, без пропелера і без мотора. Та не був беззвучний. Його звук ніби творив поважне і основне тло для ніжних мелодій, що лунали навкруги, переплітались, і замовкали, зливаючись з ним, щоб за хвилину розпочати нову мелодію.

Летіли над дивною землею. Була мертва і безлюдна. Хтось несамовитим плугом вивернув її надра і розкидав його купами каміння і грузу. Так само купами було розкидано і каміння, створене людськими руками. Тільки де-не-де стирчали ще уламки стін. Земля навколо них була рожева від перетертої цегли.

— Якісь міста, — хрипко прошепотів молодший бортмеханік, не можучи знести мовчання.

Часами ями в землі були неосяжно великі, і звук з літака ставав низьким і грізним і байдуже невблаганним.

Тоді маленькі постаті людей зривалися вгору, і кожен одкривав невеличку касетку, що мав через плече. Темно-фіялкові проміння, виграваючи то чорним, то багряно-червоним, лилися з касеток в долину. Перетинались, пересуваючись по краях і дну ями. Якісь виплески полум'я раптом вихоплювались з неї, грали зеленим і блакитним, щоб за секунду розтанути в спокійному фіялковому промені.

— Ніби прожектори, — знов не втерпів молодий бортмеханік — Тільки згори вниз.

Якась постать одділилася од інших і полетіла вперед. Четверо пізнали її.

— Старий, — констатував бортмеханік і Ранцев штовхнув його в бік ліктем.

Очет летів невисоко, тільки часом обминаючи вгору великі ями. Проминув смугу покаліченої голої землі і полетів над новою смугою, де пасма білого кольору мішалися з чорними видовбаними і великими синіми озерами, що похмуро блищали в темних, безростинних берегах.

Очет злетів нижче, і четверо побачили землю ясніше. Місцями була вкрита уламками алюмінію, що безпомічно стирчали в гору, ніби благаючи прощення...

— Літаки — прошепотів бортмеханік, автоматично відсуваючись од Ранцева. — О! Наш! — раптом скрикнув він, побачивши крило з знайомим гербом.

Ніхто не відгукнувся. Всі мовчали, тяжко і нерівно дихаючи.

Очет летів далі. Скінчилися сліди борні. Земля знову лежала спокійно, виблискуючи непорушним білим снігом.

— Як він не змерзне, — здивувався бортмеханік, і всі перевели очі на голі, худі, старечі ноги, що спокійно посувалися над снігом, несені невидимою силою. Прислухались. Музика ще чулася, але тиха й задумана, переливаючись терціями в межах двох гамм.

Очет одягнув окуляри. Неясний матовий відблиск падав од них на сніг. Четверо побачили, що було під снігом. Було порожньо і мертво. Тільки часом темнів сріблястий лис, уткнувши голову у хвіст. Спаз чи помер — четверо не могли розібрати, бо Очет летів далі, а вони бачили тільки те, що бачив він.

— Га! — раптом дико скрикнув Ранцев, одкидаючись назад.

Побачив себе. Побачив крізь зотлілий хутрянний мішок. Півзаплючені — очі мертво склилися на нього. Щелепа одвисла, а худе воскове обличчя заросло рудою щитиною.

— Закрий! — гукнув він на Очета, на мить закриваючи очі руками. Але старий не поворухнувся. Не чув, весь заглибившись у спомини, що їх викидав на екран.

— Тихо, Ваню, тримайся — співчутливо прошепотів бортмеханік, кладучи свою руку на руку Ранцева. Той відчув, як обидві руки, тремтячи, туляться одна до одної і від того людського тремтіння і людського тепла йому стало легше.

Глянув на екран. Очет летів уже далі, а позад нього на снігу чорнів виписаний хрест.

Щось стирчало з-під снігу, виблискуючи тьмяно і сіро. Очет опутився майже на сніг, од чого той почав танути і розтікаться прозорими струмочками. З-під талого снігу безпомічно і жалісливо стирчав хвіст літака.

— Мій, — не витерпів і пілот, вдивляючись під сніг і напружено сопучи. Під снігом, з розчавленою головою і ногами, притягнутими до колеса поплутаним парашутом, лежав його товариш.

Пілот передихнув, і коротке, хрипке виття вирвалось з його грудей разом з повітрям. Всім стало легше, ніби вони всі викрикнули своє напруження.

Очет літав колом над літаком. Забирав все ширше і ширше коло і раптом спинився.

В снігу чорніла велика купа.

— Ми, скрикнули всі троє, а Ранцев почув, як рука бортмеханіка боляче впилася в його. То було людське. Від того було легше.

Всі троє лежали, притулившись один до одного, пілот в центрі, двоє інших по боках. Обличчя і пози були різні. Пілот лежав на спині, ніби стриженень усєї групи, і на замерзлому восковому обличчі відбивалася безконечна втома від обов'язку бути зразком і підтримкою.

— А я сміюся. Я сміюся, — раптом закричав бортмеханік, пускаючи руку Ранцева, і тичучи на екран. — Я сміюся. Ха-ха-ха, — і він справді почав реготатися, захлинаючись, корчачись, скрикуючи і підвиваючи.

Картини з екрану зникли. Всі інстинктивно обернулись. Очет дивився на бортмеханіка замислено і співчутливо. Потім узяв з столу таблетку, кинув у шклянку з водою і подав.

Бортмеханік жадібно припав до неї, колотячи зубами об шкло, здригаючись од спазм.

Очет знову узяв таріль з таблетками і велично, майже гордо простягнув її трьом. Ті покійно взяли і проковтнули.

Не всилі були думати і противитись. Тупо і здивовано дивилися один на одного, ніби питаючи, що є правда, а що уява, що є смерть, а що — життя.

Першим отямився пілот. Чітко ляпаючи босими ногами підійшов військовим кроком до Очета і простягнув йому урочисто руку. Той трохи здивувався, але довіриливо поклав свою, яку пілот сердечно потиснув.

— All right, — сказав чомусь по-англійськи — All right, старий! Іменем старшого пілота дякую за спасіння моєї команди.

Вперше за увесь час Очет усміхнувся. Не устами. Тільки в очах з'явилось щось м'яке і радісне. Він поклав свою старечу руку на руку пілота і ніжно погладив її.

Пілот раптом утратив військову поставу. Плечі йому

Обережність державного мужа

Кордел Гал, державний секретар під час останньої війни, висловлював свою думку тільки після дуже старанного провірення й обміркування даної справи.

Подорожуючи раз з приятелем, обидва стояли при вікні й оглядали околицю. Минаючи велику череду свець, приятель сказав:

»Ці вівці недавно пострижені.«

»Можливо«, відповів обережний державний муж, »в кожному випадку принаймні з тої сторони, що ми бачимо«.

Один автор признався приятеліві:

»Десять років я писав і щойно водинадцятимісяч я пізнав, що не маю таланту«.

»Так ти тоді перестав писати?«

»Що ти думаєш? Я вже став надто славним, щоб міг перестати!«

Маларський жарт

Модернізуючи свою канцелярію, її власник казав відділити від решти кімнати куток, де стояв поганий старий умивальник, щоб він не впадав в очі. Припадково прийшов його приятель-малар і зробив йому пропозицію, що на звільненій стінці він щось намалює, щоб її прикрасити. Власник, і залишив йому ключі через суботу й неділю.

В понеділок увійшов він, сповнений цікавості, до канцелярії, щоб потішити свої очі мистецьким твором свого приятеля. На стінці побачив намальований з фотографічною точністю — свій старий і поганий умивальник!

Тяжкі умови

Уявіть собі, що вам пропала жінка. Щоб знайти когось, хто виконував би її працю, ви мусіли б дати таке оголошення до часопису:

ШУКАЮ ЖІНКИ

до послуги в хаті. Час праці — 16 годин щоденно, включно з неділею і святами. Нічний спокій теж не забезпечений. Мусить вміти варити, шити і добре визнаватись в інших господарських справах. Повинна знати як зберігати здоров'я і вміти виховувати дітей. Має мати розуміння для чоло-

віка і визнаватись на огородинцтві. Передумовою добре здоров'я, слухняність, охота до праці. Без права на винагороду, відпустку й виповідь.

Скромність Едісона

Під час обіду, що на ньому був і Тома Альва Едісон, підніс хтось тост в його честь, вихвалюючи при тому його винаходи. Особливо довго спинився над його винаходом »машино-говорильні«. Старенький винахідник встав на те, усміхнувся і ласкаво сказав: »Я дуже дякую за ваші прихильні слова, але мушу внести малу поправку. Говорильню винайшов — Бог; я винайшов тільки таку першу машину, що її можна замкнути, щоб не говорила!«

Сприт торговельного агента**(Рано по народженні Христа)**

»Кого маю зголосити?«

»Заслупник фірми Кон і Поррес, фабрика дитячого білля, ліжочок і приладдя«.

Всі видання видавництва »МОЛОДЕ ЖИТТЯ« як теж і інші видання можна набувати у Висилковій Станиці Української Пластової Колонії »ПЛАСТ« AUGSBURG — Somme-Kaserne Bl. I.

ЗАГАДКИ

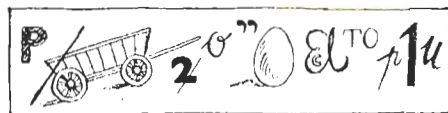
Заміна літер. Почавши від першого слова в кожному наступнім змінюємо по черзі одну літеру.

Наприклад: від слова »кіт« дійти до слова »мак«

Кіт	Кіт
...	Міт
...	Мат
мак	Мак

Спробуйте розв'язати такі загадки:

Ніс	Сила	Піт
...
Лук	Марс	Кум

Ребус**ПЕРЕДПЛАТА ЖУРНАЛУ »ЖИТТЯ«**

в Німеччині:

одно число	1.— ДМ
чвертьрічно	3.— ДМ
піврічно	5.50 ДМ
річно	10.— ДМ

поза Німеччиною:

одно число	0.20 \$
чвертьрічно	0.55 \$
піврічно	1.— \$
або рівновартість ам. доларя	

ЖИТТЯ можна замовляти висилаючи рівночасно передплату на адреси Кореспондентів Центральної Пластової Каси

1. Для Бельгії:
Ing. André Kjszka, 93, Rue de Malines, Louvain, Belgium
2. Для Великої Британії:
Ms. Ciopa Palijiw, 82 Cardigan Road, Leeds-6, Great Britain
3. Для США:
Mr. Leonid Romaniuk, 1128 A. Western Avenue, Glendale — i. Calif. USA.
4. Для Канади:
Rev. Wolodymyr Iwaszko, 850, Boyd Ave, Winnipeg, Man., Canada
5. Для Франції:
Mr. Ivan Popovitsch, 26, Rue de Monthalon, Paris — (9a), France

струснуло, і він рвучко одвернувся від усіх, не то шепочучи, не то стогнучи:

— Ех, старий, старий! ...

Всі ніяково мовчали.

Т — так, — раптом голосно протягнув Ранцев, ніби прокидаючись зо сну і широко розпавляючи руки. — Значить — живемо! Але которий же тепер рік? Як його спитати. Чувш, старий, которий рік? Рік?

Очет допитливо дивився, але не розумів.

Молодий бортмеханік раптом вмочив пальця в воду і почав писати: — 365, 365, 365, 366, 365, 365, 365, 366 ...

Очет прочитав, поклав головою на знак, що розуміє і показав рукою вгору над столом.

Всі глянули туди.

На другому вузькому непрозорому екранчику веселими зеленими буквами танцював напис:

21. September 2245

(Далі буде)

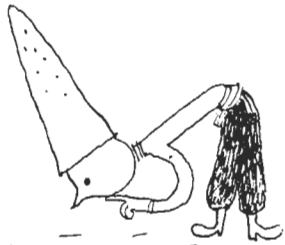
Усім Співробітникам, Передплатникам-Читачам, нашим Прихильникам — усім Українським Родинам на Рідних Землях і на далекій чужині найкращі побажання з Різдом Христовим і Новим Роком переслала

Редакція і Видавництво »ЖИТТЯ«

ЛІСНЯ В ОБРАЗКАХ

Ніч яка, Господи,
Місячна, зоряна,

Видно, хоч голки збирай.

Вийди, кохана,
Працею зморена,
Хоч на хвклину у гай.

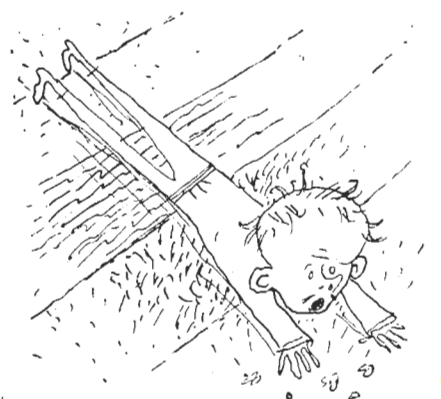
Сядемо в купочці
Там під калиною ~

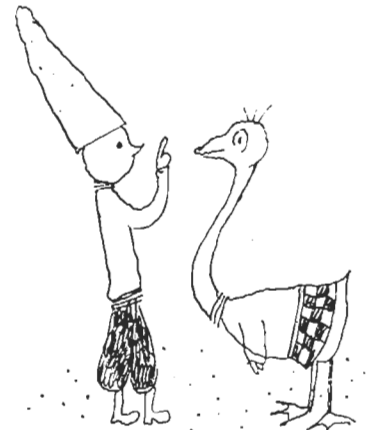
Ї над панами я пан!

Глянь, моя рибонько,
Срібною хвилею,

Стелиться полем туман.

Ти не лякайся,
Левідоцько сизая,
Що змочиш ноги в росу,

Яж тебе, милая,
Аж до хатиньки
Сам на руках занесу.